

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

5712 S. UNIVERSITY AVE.

CHICAGO, ILL. 60637

TEL: 773-936-3700

FAX: 773-936-3701

WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

PHYSICS 321

LECTURE 1

MECHANICS

LECTURE 2

LECTURE 3

LECTURE 4

LECTURE 5

LECTURE 6

LECTURE 7

LECTURE 8

LECTURE 9

LECTURE 10

LECTURE 11

LECTURE 12

LECTURE 13

LECTURE 14

LECTURE 15

LECTURE 16

LECTURE 17

LECTURE 18

LECTURE 19

LECTURE 20

LECTURE 21

LECTURE 22

LECTURE 23

LECTURE 24

LECTURE 25

LECTURE 26

LECTURE 27

LECTURE 28

LECTURE 29

LECTURE 30

LECTURE 31

LECTURE 32

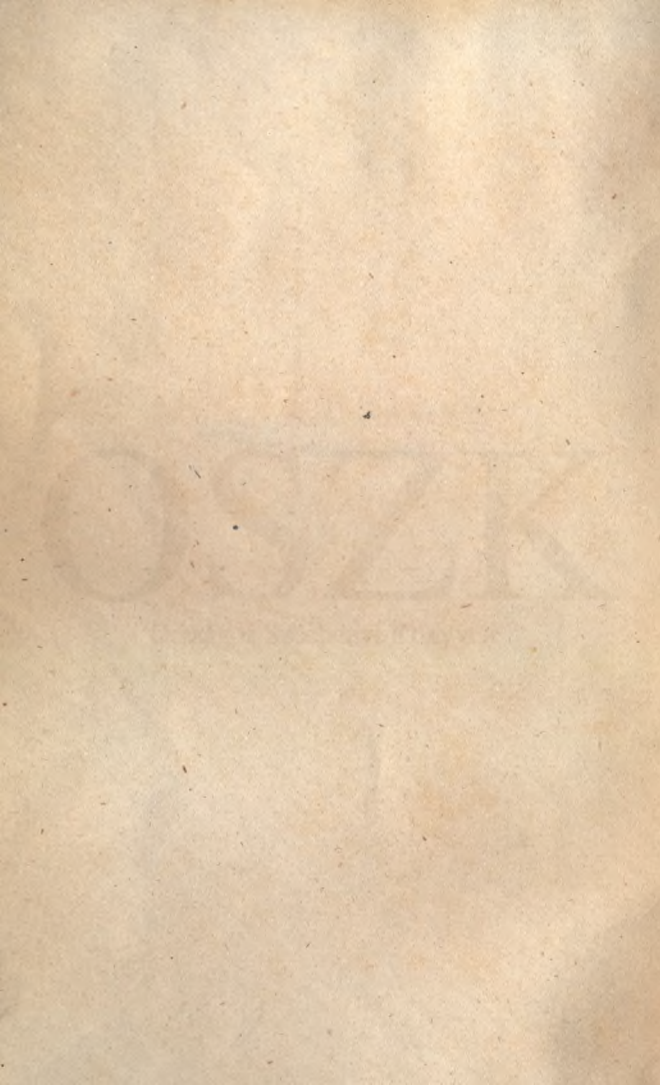
803.128

OSZK

~~FIR~~

OCEANIA.

EGY ELSÜLLYEDT VILÁGRÉSZ TÖRTÉNETE.

OMAHA

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN LIBRARY

OCEANIA.

EGY

ELSÜLLYEDT VILÁGRÉSZ

TÖRTÉNETE.

IRTA

JÜKAI MÓR.

PEST, MDCCCLVI.

KIADJA HECKENAST GUSZTÁV.

P. o. kung.
994/1

803. 128

~~87921~~

M. N. MUZEUM KÖNYVTÁRA
II. Nyomt. Kövada kőnapló
1922. év. 1.

nem egyéb egy kis parányi tekénél,
mellyet a nap a maga mullatására vagy
a világrendezet anlyegyenének fenttar-
tására forgat körökörül, melyet körül
lehet hajdókálni, határát azadni, meg-
mérni, hány mérföld széle, hossza?
mennyit nyom? meddig tart? miből

A classicus görög kor bölcse Plátó
emlékezik iratai között egy idegen vi-
lágrésről, melly a historicusok és földis-
merők utasításai szerint valahol Szent
Ilona szigete és Afrika partjai között
terülhetett.

Költők és bölcsek elnevezték azt a
a régi korban Atlantisnak, Oceaniá-
nak, Boldog szigetnek, Hyperbo-
raeok honának.

Még akkor Istenség volt a föld, s
oltárokat építettek jelképének, még ak-
kor nem jutottak az emberek ahhoz a
lesujtó tudathoz, hogy ez az egész föld

nem egyéb egy kis parányi tekénél, mellyet a nap a maga mulatságára vagy a vilárendszer sulyegyenének fentartására forgat köröskörül, mellyet körül lehet hajókázni, határait szabni, megmérni, hány mérföld széle, hossza? mennyit nyom? meddig tart? miből áll? A föld az Istenség eszméjével birt még: olly végtelen, olly meghatározhatlan, olly mérhetlen, miként az, és nap és csillagok mind az ő szolgálatára voltak rendeltetve.

A földön felül volt az ég, a földön alul volt a Styx, és maguk a földön lakók ismerős érintkezésben mind a kettővel. Senki sem tudta, miszerint az a kék magasság csak a föld gözeitől megtört napsugár visszfénye, s hogy ott a magasban olyan hideg van, miszerint benne sem az Istenek, sem a megdicsőültek nem lakhatnak, a földnek pedig

csak a felső kérge szilárd, alább még az ördögök is csak olvadt állapotban fordulhatnak elő a nagy melegségben.

Akkor még a föld szabad tér volt, a költő képzelhetett magának a bejárt földeken túl új regevilágokat, s a hol megszűntek lakni az emberek, ott elkezdhettek a csodák, a tünemények minden nemzet változatos ábrándjai szerint.

Valami gyönyörű tanúság van a költői lélek sejtelmeiben. A három évezred előtt élt költői szellem két kapujáról regélt az ismert világnak : az egyik fenn magas éjszakkeleten, a jégborította Altai hegyek között volt, mellyek határt vontak a népjárások előtt. Ott e heglánczokon túl hallatszik a Góg és Mágóg népeinek dübörgése; kiket a hódító Nagy-Sándor érczkapuval záratott ki a világból, s kik

azóta folyvást tördelik a hegyeket, fúrják a sziklákat, utat ásnak a föld alatt, hogy börtönükből kiszabadulhássanak. Jaj a világnak, jaj azoknak, a kik élnek, ha egyszer megtalálják az utat az erdős Imauson keresztül, s megjelennek bozontos arczaikkal, szegletes koponyáikkal, ismeretlen beszéd-, fegyverzet-, öltözettel, s keresztülözönlik a világot egyik végétől a másikig, mint egy nagy rajzoló szellem törlő keze, melly miután tele rajzolta üres tábláját hatalmas népekkel, pompás városokkal, hősökkel és világuralkodókkal, egyszerre letörli azokat onnan, s új képekkel festi ujratele.

A föld másik végén, meleg délnyugaton, hol az ábrándozó tekintete a kék tengertükör végtelenjébe vész, oda képzelte magának a költő azt a boldogabb világot, melly a föld és

menny boldog ölelkezéséből támad, hol szabadabb a lég, édesebb a szerelem, bátrabb a férfi, hivebb a nő; — hol a fénynek nincsen árnya, az örömnél nincs bánata, a virágnak lehullása; örökké fiatal minden, — fű, fa és az ember szive.

Csodálatos delejes tünemény az a népek lelki életében, hogy a népköltészet mindig a borzalom, a félelem sötét, borús színeivel festette ki maga előtt az éjszakot, míg a délkelet ismeretlen távolából várta elérhetlen reményeit, oda küldé ábrándjait, oda sohajtozott el.

*
* * *

Azon időszakban, hogy az emelkedő Róma kezdte magát urrá tenni abban a részében a világnak, mellyet a hajdankor földleirói ismeretes földnek ne-

veztek, egy másik fiatal város támadt elő a tenger tulsó partján; csaknem átellenében annak a nagy csizmának, mellynek Italia a neve, s melly olly nagy lépésekkel járta be a világot, a mig csak egy lábba volt felhuzva.

Az új világváros épen olly gyorsan emelkedett ki a földből, miként maga Róma, még élt a monda a deli alapító nőről, ki egy akkora földet vásárolt meg bujdosó népe számára idegen királytól, mekkorát egy ökörbőrrel be lehet keríteni, s már a foszlánynya hasított tulokbőr kerítette föld, ura volt az egész országnak és a körül levő tartományoknak mind, és a tengereknek, s talán egykor az egész világnak is; — ha ebben a világban ott nem lett volna Róma. — Két központja nem lehet a világnak, két tengely körül nem foroghat a föld.

E fiatal város neve volt Carthagó.

Háromszáz harmincz évet számítottak Carthagó alapítása után, melly évet mi keresztyének nevezünk ötszázötvennek Urunk születése előtt, a midőn történt ezen eset Carthagó városában :

Hogy egy kereskedelmi hajó vezére, ki Afrika partjait sokszor bejárta üzlete végett, miután évekig távol volt hazájától, itthon rég megülték halotti ünnepélyét, neje férhez ment, hivatalát betöltötték mások; s egyszer csak megjelent, midőn senki sem várta már, a lánczczal elkerített kettős kikötő előtt, a millyennek nem volt akkor párja az egész világon, még Tirusban sem, a kereskedők legrégebb városában.

Hannónak hívták ezt a hajóst, és hire régóta el volt terjedve mind az egész városban és mindenki bámulva

emlegeté, hogy Hannó megérkezett, miután olly sokáig elveszettnek hitték.

Hozott magával kincseket és ritkaságokat, a minöket az előtt álmában sem látott senki.

Szokás volt a carthagói népnél, hogy a kereskedők, kik messze földön jártak, feljegyzék tapasztalataik magvát márvány táblákra s e táblákat betették Kronos templomába, melly ott volt a belvár, a kerített Byrza közelében, az idő Istenének templomába, kirel már a carthagóiak idejében tudva volt, hogy az idő a legnagyobb kincs, az idő a pénz.

Hannó táblái is megjelentek Kronos oltárán. E táblákat pedig nem volt szabad látni a köznépnek, hanem csupán a vének tanácsának, az ősz senatoroknak, — kik a tudomásul vett tárgyak-

ból bölcsen kiszámíták, mi leendő hasznára az országnak?

Midőn Hannó táblái megjelentek az oltáron, más nap oda hivatták őt a fővezér lakára, melly a két kikötő között egy kis szigeten épült, az elefántok kapujával szemben.

Carthago már ekkor hatvankét kaput számlált, és hatszáz ötvenezer lakosa volt, harmincz öles fal keritette a tengerpartjától félkörben körül, és palotáinak kúpfödelei ragyogtak az aranytól, s valamennyi palota fölött legmagosabban kilátszott az a templom, mellynek fekete márványból voltak a falai, alabástromból az oszlopzata, ezüst oszlopfőkkel, és kúpfödelén egy ropant arany golyó négy ezüst szárnyal.

Midőn Hannót az egyik archon végig vezeté a veres hidon, melly olvasztott földgyantával volt boritva, megál-

litá öt közepén Baaltis ércoszlopa alatt, s végig nézetett vele e roppant város utczáin, térein, miken akkor tarka népserg hemzsegett; egész csoport elefántok lejtettek végig az utakon, málhákat és tarka tornyokat emelve roppant hátaikon.

— Nézz ide Hannó. Látod-e mennyit épült e város, mennyit népesült, mióta távol vagy.

— Valóban még egyszer akkora lett; válaszolt a tengerész.

— Nem sajnálnád-e, ha ezek a paloták egykor leomlanának, e néptömeg helyén kigyók és denevérek laknának csupán, s az idegen, ha előtte Carthagó nevét említik, azt kérdené : hol van az? ki tud felöle?

— Bizony kár volna érte.

— És még ha azt mondanák : ez a város egykor a félvilág ura volt, és el-

pusztulása kezdődik azon évtől, a midőn egy Hannó nevű tengerész hosszú útjából visszatért bele; ohajtanád-e azt?

— Őrizzen meg engem attól Astarte, és minden jó Istenek.

— Tehát úgy vigyázz ajkaidra, hogy mit fogsz beszélni a tanács előtt.

Hannó nem sokára a tanácsteremben állt. A város vénjei ott ültek a falak körül, s a legvénebb senator, Hiercos, azzal a hosszú övig érő szakállal a nagy kötáblákat ölében tartá, mikén Hannó tapasztalt dolgai voltak megírva.

— Hannó! szólt a vének vénje a tengerészhez, te évekig el voltál hazadtól, vártunk és nem tértél vissza. Itthon palotád, kincseid voltak, itthon gazdag kerted, termékeny földed volt, itthon szép nőd volt, kedvencz rabnőid, és te mégis távol tudtál maradni innen.

Igaz-e az, mit e márvány lapokon felirtál?

— Való az mind, és nem költemény.

— Igaz-e az, hogy nyugatfelé több napi vihartól elverve egy nagy világrészt találtál, melly nagyobb, mint az eddig ismert világrészek együttvéve mind?

— A hogy megirtam, úgy van az.

— Igaz-e, hogy ott a tél olyan meleg, mint itt a nyár, a fű olly magas, mint nálunk a fa, az állatok olly okosak, mint az ember?

— Valóban úgy van.

— Való-e, hogy ott a nő szebb, délcezebb, a férfi bátrabb, vitézebb, miként nálunk, hogy ott a lég maga hatásos orvosság, melly sorvatagokat gyógyít, gyávákat bátorít, rútakat szépekké teszen?

— Azt mondám.

— Hogy ott úgy terem az arany, mint a homok, hegyek tetején a drágakő, és tenger partján a gyöngy és babor?

— Bizony mondom, hogy úgy van.

— Te mondád, hogy láttál olyan növényt, mellynek gyökerén édesebb gyümölcs terem, mint a kenyér; nádat, a mellyből mézet sajtolhatni; bokrot, melly gyapjat ad, fehérret, mint az esett hó; fát, mellynek kérgéből édes bor folyik, és mellynek koronája alatt téjjel tele edények teremnek?

— Mind láttam, és bizonyságul hoztam magammal azokból.

— És hoztál magaddal olyan madarat, mellynek esze van, miként az embernek, melly beszél emberi nyelven és csodákat mivel?

— Az is hajómon van.

— Beszéltél már ezen dolgokról másoknak is?

— Csupán csak e márvány lapokra vannak még titkaim felírva.

— Hajóslegényeid nem voltak még a városban?

— Senki sem hagyta el közülök a kikötőt.

— Ugy térj vissza hajódra Hannó. A tengerészt visszakisérték hajójára. Este későn azután kiveztették a hajót a sik tengerre, odáig négy hadihajó kísérte, ott elszedték vitorláit, evezőit, dereglyéit, s négy oldalról elkezdték rá görög tüzet hányni. Az égő kánócok pillanatok alatt meggyújtották a hajót, a görögtüz olthatatlan lángja a pántokba kapott, s ott elégett a tenger közepén Hannó hajója, gazdájával s hajós népével együtt, és az új világból hozott aranyhomokkal, és kenyérgyü-

mölcscsel, és növényi mézzel, és fai tej-
jel, és beszélő madaraival együtt. A viz
szinéig égett le minden.

Carthagóban pedig kihirdették,
hogy a ki a Hannó boldog országáról
egy szót mer szólani, ott vesztse el fe-
jét Astarte piaczn, és ha valamely se-
nátor egy szót kibeszél azokból, a mik
Hannó márvány lapjain fel vannak ir-
va, a kikötő elején köveztessek meg és
csontjait szórják a tengerbe. . . .

Mert ha meg találná tudni Cartha-
gó népe, hogy olly boldog világ van
még az ég alatt, tömegestől ide hagyná
hazáját, és ezek a paloták leomlanának
maguktól, és kigyók, denevérek lakná-
nak a kapukon belül, s az idegen azt
kérdené Carthagó nevére : hol van az,
merre volt valaha?

II.

Mikor még Tyrus a maga virágjában volt, s kereskedőhajói egész Kelet-Indiáig jártak, élt akkor egy gazdag hajós a városban, kinek neve volt Bar Noémi.

Miként neve is mutatja, palaestinaí születésü volt, egyik azon kevés benjaminita közül, kiket a tizenegy törzs férfiai városostul kiirtottak, egy asszonyon elkövetett gyalázat miatt.

A büntetés valóban megérdemelt volt; — a vad férfiak bántalmaztak egy nőt, ki vendégképen ment városukba :

ezért méltán töröltettek el a föld szí-
néről. Bar Noémi még akkor gyermek
volt, a midőn megmenekült onnan, nem
volt apái bűnében semmi része, és tud-
ta jól, hogy azoknak megöletése az Ur
parancsára történt, az erős „boszuálló“
Jehova Isten parancsára, a ki villámok
dörgése között irta fel saját kezével
márvány kőtáblákra : hogy az idegen
férfi előtt szent legyen az idegen nő ar-
cza! és a ki az ellen vét, halállal haljon
meg!

Bar Noémi jól tudta, hogy ez ítélet
kegyetlenül végrehajtatott egy egész
város népeiségén; de azért soha el nem
tért atyái hitétől, megőrzé az örömök
városaiban is a szent Sion komoly ha-
gyományait, és áldozott az erős boszu-
álló Istennek, ki megbünteti az atyák
álnokságait negyedizig; de megjutal-
mazza erényeiket ezer iziglen!

Pedig Tyrus, és Sidon és a görög Istenek sokkal nyájasabbak, ők megtürik a szerelem oltárait templomaikban, áldozhat rajtuk galambot vagy kecskét, tiszta vagy nem tiszta szerelme szerint, a kinek tetszik, nem számítják be a gyönyör bűneit senkinek, sőt mysteriumaikban megtanítják a halandót, mint lehet a gyönyör ismeretlen fokozatai által egy lépéssel közelebb lenni az üdvhöz, — vagy a kárhozathoz.

Bar Noémi nem látogatta Astarte templomait, nem avattatá magát a bűbajos mysteriumokba, hanem azok helyett tartotta ősi ünnepeit böjtben és imádkozásban, megfecskené küszöbét a páska vérével, és elkészíté a zöld sá-tort udvarán minden esztendőben.

És a tyrusi nép engedte őt tenni, a mit akar; a kereskedő nép türelmes szokott lenni vallás dolgában; nem is

volt előttük Izrael vallása szokatlan; eleget érintkeztek egymással, néha vassal, többször arannyal, ezüsttel. Bar Noémi, midőn a férfikort elérte, a leggazdagabb tyrusi kereskedők közé számmittatott, kinek ötven hajója hordott bibor szövetet, igaz gyöngyöt, és keleti fűszereket egyik világrészből a másikba.

Ő maga volt a legmerészebb hajós. Sokszor egész esztendeig oda volt hajójával, mellynek legénysége mind rég elszármazott héber férfiaktól volt válogatva.

Bar Noémi volt a legelső, a ki a Vöröstengerről elindulva, hajóháton tudott elmenni Carthagóba, a nélkül, hogy málhait teveháton szállittassa egyik tengerparttól a másikig, a mi a Ptolemaeusok alatt fizetett rendkívüli adó miatt nagyon nehezítette a kereskedést.

Senki sem tudta a legrégibb kereskedők közül is, hogy mi uton kerülhet odáig? A jóremény foka még akkor ismeretlen pont volt a kereskedővilág előtt, a honnan ellenséges zivatar és tengerjárás visszariasztá őket.

Carthagóban megismerkedék Bar Noémi egy kereskedő leányával, egyikével azon punicus szépségeknak, kiknek bájait a római asszonyságok annyira szerették utánózni. A legfehérebb arcbőrt a legcsodásabb színű csaknem sáfránysárga hajzat segíté emelni, a kék szemek pillái feketék, a szemöldök ivaklak és sötétek, sűrűk, az ajkak sötétpirosak, mint a bibor és a bőr tapintata, mint a bársony.

A római delnök, midőn az első punicus háború bevégeztetett, hogy férfiakat visszahódítsák e bűbajos idegektől, mindennemű mesterséges erő-

szakot elkövettek bájaikon, hogy azokat a carthagói szépekhez hasonlókká tegyék; hajfürteiket sáfránnyal festék, arczaikat éjszakára nyers hussal kötözték be, és ajkaikat piros kenőccsel élénkíték. Ám a carthagói szépeknek ingyen adta mindezt a természet; azokat a hosszú arany hajfürteket, mikből a haza végső veszélyében harci kézijak számára fontak idegeket, s azokat a telt, hajlékony tagokat, a mik Carthagó utolsó napján, a torlaszokat képezték Róma fegyverei ellen.

E szépek egyike volt Byssenia.

Atyja meg volt elégedve a nászajándokkal, mellyet Bar Noémi hozott leányának; a kereskedők minden korszakban fontos dolognak tarták a hozomány ügyét a házasság elintézésekor.

Bar Noémi azonban gazdagsága mellett szép férfi is volt; és a mellett

bátor, délczeg, a ki nem hordta fejét alázatosan, mintha jól tudná, hogy arczában van valami olly uralkodói tekintet, mellyre nézve szégyen volna, ha valaki előtt lesütné szemeit.

Mint ő szokta mondani : senkinek sincs keményebb pillantása, mint a vilámlásnak, és félelmesebb szava, mint a zugó tengernek, s azokkal régen megtanult ő már daczolni.

Az ismerösök, a város előkelői összegyültek a menyegzőre határozott napon Byssenia atyjánál; a leányt elvitték a carthagói szüzek magukkal Astarte berkébe; hogy ott utoljára megfürösztve a szent forrásban, vezessék őt az istennő oltárához, a hol völegényével össze fog adatni.

Midön azonban a völegényre került a sor, hogy phoeniciai szokás szerint ő is hozza meg az áldozatot a faragott

bálványoknak, miket azok a házasulandóktól követelnek, Bar Noémi mindenkori csodálkozására azt felelé: „Jehova az Isten!“ és nem akar áldozni a bálványoknak.

A vének, a főpapok nagyon megütöztek e vakmerő mondáson, s összesugtak egymás között, hogy mit tegyenek e merész idegennel?

Elvezették őt Astarte csarnokaiba, a kit tisztelt a nép fehér márványból faragott szép hölgy alakjában, megmutaták előtte a szerelem istennő tisztelétének mysteriumait, a csábító édes titkokat, miktől az emberi ész megzavarodik, a szivhevítő érzéki képeket, mik különböző név alatt minden században a legujabb időkig találtak bálványimádókat.

Bar Noémi félrefordította arcját e kápráztató tüneményektől és rebegé:

— Jehova az Isten!

A vének, a főpapok fejcsóválva mentek odább, s elvezették Bar Noémit a nagy, fényes bálvány Dagon templomába, melly aranytól és ezüsttől ragyog, hol a gazdagság aranyból öntött istene gyöngyház hajóban ül, melly rakva van gyöngygyel és drága kövel, s tengerhullám helyett kényesövel tölt medenczében úszik.

Ott felszólíták Bar Noémit, hogy ha a szerelem bűvésze előtt nem hajlott meg térde, hajoljon meg a gazdagság rémképe előtt; im a hatalmas Dagon pénzt és uraságot osztogat azoknak, a kik benne hisznek.

Bar Noémi megvetőleg tekintte az előtte heverő kincshalmazakra s bátor szóval felelé:

— Jehova az Isten!

A vének, a papok haragosan néztek

össze s harmadszor elvezették őt a Renaphan Isten, a hadak Istenének templomába, melly csupa réz oszlopokon állt, maga a bálvány sötét érczből öntve, lábai előtt halommal heverték tört fegyverek, pajzsok, diadalmas csaták maradványi, miket a carthagói harcosok ellenségeiken nyertek, és hajók rostrumai, miket a tengeri csatákban foglaltak el, s ide halmoztak Renaphan lábaihoz.

— Ime, ha le nem hajoltál a földre szerelemért, gazdagságért, hajolj meg azon Isten előtt, ki a dicsőséget osztja, a mi legnagyobb jó minden igaz férfi előtt!

De Bar Noémi bátran nézett az érczbálvány üres szemeibe, s merész hangon mondá:

— Egy az Isten! A mindenható Jehova!

Ekkor azután elvitték őt az erős

pokol Istenének, Baálnak földalatti templomába, a ki uralkodik az örökkévaló tüzeken, és oszt kinokat és szenvedéseket itt és a más világon; ott megmutatták az idegennek a nagy idomtalan bálvány izzó keblét, melly véres emberáldozatot követel mindennap. — Végig kellett néznie az áldozatot. Egy nagy erős férfit vetettek a bálvány torkába, s azon pillanatban sűrű füst tödult elő a bálvány száján, szemein és orrlyukain, míg a haldokló áldozat ordítása ugy hangzott elő üres belsejéből, mint valami pokolbeli rémnek kaczagása, lassanként elcsendesülve, mint mikor a hizlalt fenevad éhségét elverte, s rőfögve nyugszik el.

— Bar Noémi! mondának a vének.
Ime : előtted a halál kapuja, beszélj!

Az ifju buzgalomteljesen emelé szemeit az égre, melly egyedül tiszta arra,

hogy benne Isten örök lakását képzeljük, s tántorithatlan szóval mondá :

— Egy az Isten, a mindenható Isten, a földnek, a csillagos égnek, és a tengereknek ura, az életnek és halálnak ura, az egyedül ur minden urak felett; a halhatatlan Jehova! és por és árnyék minden, a mi ő rajta kívül van.

A bálvány a második áldozat halálkinjait orditá, mellyet a szolgálattelvő papok fertelmes dob és réztányér veréssel iparkodtak elnémitani. E pokoli zaj közepett kezeit keresztbe fonva mellén imádkozott Bar Noémi.

El volt rá szánva, hogy ő is e bálvány torkában fogja végezni életét.

A vének, a főpapok ismét összesugtak, s azután azt mondák mosolygó arczczal Bar Noéminak :

— Ime, te megtartád hitedet mind végig, maradj meg abban ezután is, és

ne legyen mellette fogyatkozásod soha. Esküdjél meg menyasszonyoddal hited szokásai szerint, s vidd el őt magaddal távol lakásodba és élj, a meddig Istenednek tetszik.

Bar Noémi megnyugodott e szavakban s titkon áldá magában Jehovát, ki diadalmat készít a benne hívőknek, s erős szívet ád azoknak, kik őt dicsőítik.

Azután megesküvék hitsorsosi előtt a szép Bysseniával; átadá a cserébe hozott nászajándokot menyasszonya atyjának, ő pedig annak átvevé ékszereit, a mik egy asszonynak valók, elvégzé egyéb ügyeit is, mik üzletéhez tartoznak, s bátor feleivel hajóra szállva, a kikötőbe gyült népség üdvkiáltásai és harsonák, kürtök messzehangzó zenéje között vitorlázott ki a tengeröbölből. Négy hajó kísérte őt ki tiszteletből egész a sik tengerig; a pompás carthagói ha-

jók oldalai festett szőnyegekkel voltak beaggatva, ormányaikon messze kinyuló arany csodák voltak faragva, hátul volt a lecsapóhid, melly a csatában az ellenséges hajót megragadja, és középelt a magas emelvény, mellyből köveket, dárdákat szoktak hajigálni.

Mikor kiveztek a hajók a sik tengerre, mikor már partot nem lehetett sehonnan látni, akkor egyszerre leereszték hidjaikat a carthagóiak a tyrusi hajóra s megállíták azt.

A vének még egyszer megszólíták e helyen Bar Noémit.

— Bar Noémi! Idegen hon fia! Alattad a kietlen tenger, fölötted a kietlen ég, most felelj meg : ki az Isten, a ki e pusztaságban segít?

— Jehova az! felelt Bar Noémi.

— Ugy hát segítsen rajtad Jehova. Mondának a vének, s azzal elszedték

Bar Noémi hajójáról a vitorlákat, evezőket, kormányrudat és minden eszközt, a mivel a tengeren haladni lehet.

Felszólíták a menyasszonyt, hogy térjen vissza atyjához Carthagóba. De Byssenia völegénye keblére simulva rebegé, hogy jobb ottan a tenger viharai között is; a kinek hűséget esküdött, azt el nem hagyja veszedelmében.

— Jehova segitsen rajtad! mondának a vének, és azzal eltávoztak Bar Noémi hajójáról, s felvonatva hidjaikat, ott hagyták azt a háborgó tenger közepén, vitorla, evező és kormány nélkül, viharok útjában, tenger irgalmában.

III.

Hozzád kiáltok óh én kegyes uram!
Én erős paizsom az üldözők ellen;
Én éles fegyverem a harcok viadálában;

Én éltető forrásom a sivatagban;
Én menedékhelyem a viharok között;

Ne hagyj el engem!

Ne hagyd el azt, ki a te dicsőségedet vallja és hirdeti, és néz fel az égre és kiált fel hozzád! Jövel és segíts meg engem!

. A szélcsendes tenger közepén ott állt az elhagyott hajó, vitorlátlan,

kormánytalan, önterhétől féloldalra dülve, és messze a kerek láthatáron, hol az ég a vizeket csókolja, nem látzott egy fekete pont, egy fehér vitorla, melly földet vagy hajót jelentene. E semmiség közepett állt Bar Noémi és veszendő hajós népe; Bar Noémi pedig azt állitá, hogy e semmiségben lakik az úr, ki parancsol égnek és viznek.

És ime, a mint imádkoznék, kiterjesztett karokkal állva, sebes szárnycsattogtatva jö egy galamb kelet felől hajója felé, s leszáll annak legmagasabb árboczára.

Soha hasonló galambot nem láttak azon a vidéken; egész tollazata zöld volt hamvas gyöngyszinbe átjátszva, szétterjesztett farka aranyszinü és csillagos mint a pávának, s nyaka körül biborpiros örv.

Bar Noémi egy marék rizst szórt el tenyerére, s azt feltartá a levegőbe, s ime a csodálatos madár mindenki bámulatára lerepült az árbocz hegyéről, rászállt a hajós kezére, s elkezdé annak markából a rizsszemeket egyenkint föl-szededegetni, mindegyiknél turbékoló hangot adva, a hogy szokták a vadgalambok; azután ismét felrepült az árbocz hegyére, s ottan megmaradt estelig.

A hajós nép csodát kiáltott, ezt látva és Bar Noémi szóla nékik:

— Ime láttátok, hogy Jehova meghallgatott engem, mert követet küldött hozzám az égből, tudatva velem, hogy e nyomorból megszabadítand bennünket. Vessük össze palástjainkat és a mi nélkülözhető szövet van a hajón, mind; nők kantusait, drága aranyszöveteket, phrygiai bársonykelméket, s varrjunk

azokból egy vitorlát. Nem sokára jöni fog nyugoti szellő, melly bennünket valamelly parthoz közel visz, s ott újra felszereljük hajónkat, és visszatérünk Tyrusba, a melly uton ide jöttünk.

A hajósnép szót fogadott, munkához látott, elkészítének egy nagy vitorlát, tarka foltokból összeaggatva, azt kifeszíték ügygyel-bajjal, ruháikból csavarva köteleket, s ime alig szállt le a nap, összeolvadva saját képmásával, melly a tenger és az ég szélein szokott vele találkozni; midőn kelet felől könnyü szellő keletkezék; melly elébb fodrot vert a habok között azután emelkedni készteté a tengert; a foltozott vitorla kiduzzadt, a hajó szilárdul állt a hullám között, s elkezdett a tenger tükrén tova sikamlani.

A hajósnép térdre borulva rebegé:
— Egy az Isten, Jehova az Isten.

A szél egész éjjel kitartott kedvező irányban; Bar Noémi egész éjjel vizsgálta a csillagokat; az örcsillag, a vérrel ragyogó csillag, szépen feje fölött képezték az éjszakai futás ivét, míg a gyémánt pont távol északon és a sárkány szeme délnek folyvást egyenlő magasan maradtak a tenger felett : jó jel arra, hogy a hajó állandóul nyugot felé siet.

Három nap, három éjjel repült a hajó kormánytalan, egyetlen vitorlával, tengersiz felett; a harmadik éjre következő reggel, mint valami barna tengersizörny homloka látszott kiemelkedni a vizek határain a világot emelő Atlas bércze, a meghódíthatlan Geber-al-Tarik sziklája, a mit a mai könnyü nyelvü nép Gibraltárnak nevez.

Ez ismerős pont volt a tengerészek előtt. Boldog lakosai a Hesperidák arany

almás kertének sok örömmel szokták fogadni az itt keresztülhajózót, kire nézve veszedelmesebb volt az Atlas melléki leányok szemeibe nézni, mint hallgatni a syrenek énekét, vagy átevezni az átkozott Scylla korall-zátonyai között. Az afrikai végkikötő gyönyörei több hajóst eloroztak evezője mellől, mint a bélpokol és a fekete halál, e két öldöklő angyala a hajdan-kornak.

Bar Noémi hajósai ujjongva másztak fel az árboczokra, hogy onnan is közelebb láthassák a boldog ígért földet, melly minden pillanattal közelebb jött feléjük; már szineiben kezdett megjeleni a part; már látszott a hegy mogorva kékjén az erdők sötét zöldje; a partokon alant a vetések keskeny szalagjai, a virágzó mandulaerdők pirosuló hava, s a buja sesamvirág égszínkék

zománca a mezőkön; már látták a partokon álló gunyhók vendéghívó füstjét, a midőn délkeleten egyszerre egy kicsiny fekete felhő támadt és az egy percz mulva elsötétíté a napot, és akkor az egész tenger más szint öltött, valami zavaros sötétzöld szinnel háborultak fel a hullámok, az Atlas hegy elszürkült, a partok sötétkékre váltak és sokkal messzebb látszottak távozni s egyszerre, mintha az égből hullanának alá, tele lett a lég, a vizegyetem azokkal a fekete szárnyu fehér madarakkal, a miknek éltető elemük a vihar, a mik a zivatarban élnek s csak a hajósok ijedelmére, pusztulás baljóslátára szoktak előjönni ismeretlen odúikból, s olyankor ijesztő sikoltozással repkedik körül a hajót, mintha annak népeit siratni küldettek volna.

Bar Noémi begöngyölteté az egyet-

len vitorlát, megcsókolá szép feleségét, és azután sorba csókolá honfitársait egyenkint, a kik számára nincs több menedék, csak egyedül a csodatevő Ur kezében, s térdre borulva azokkal együtt hangosan éneklé a háborgó tengerzaj közepett :

„Te benned biztunk eleitől fogva!“

A habok tombolása, a szél üvöltése egyre erősebb lett; egyre gyöngébb a buzgók éneke; beleszólt a rémletes mennydörgés a halálos hangversenybe, végig rohanva a tengerek felett; a fekete felhők sötét éjszakával boriták a nappalt, mellynek csak a villámlás volt rémséges fáklyája. A távol látkörön meg-megjelent minden villanásnál az Atlas hegy fekete körrajza, mint valami álomban látott kísértet rémképe, s a lángszinüre festett hullámhegyek tajtékzó gerinczein ott libegett egy kis tö-

redékeny dióhéj, egy omlatag faépítmény, melylyel játszani tetszik a viharoknak, s mellyen kétszázan vannak egy siró, reszkető tömegben abból a féregfajból, a melly magát a világ urának nevezi.

A vihar dühe nőttön nőtt, a sötét naphól még sötétebb éjszaka lett; Bar Noémi népe minden perczen közeledni látta magát a villám féynél az Atlas hegy szikláihoz, és káromolta Bar Noémit, és káromolta az Istent, kit ő nem szünt meg imádni. Még csak egy percz és mindnyájan a sziklákhöz vannak zúzva.

Ekkor a villámlások megszűntek és hosszú sötétség órái keletkeztek. A vihar laptázott a hajóval, a pillanatok halálfélelemben multak egymásután, s a mint néhány óra mulva ismét felvilágítá egy villámlobbanás a tájat, a bá-

muló hajósok sehol sem látták többé az Atlas hegyet. Ki voltak lökve az Atlanti tengerre.

— Egy az Isten, Jehova az Isten!

A rémhaláltól megmenté hiveit az Ur, de ott künn a végtelen tenger hatalmában uj vész közé hajítá őket.

Az éj elmúlt, de az ég folyvást háborgó felhőkkel volt elborítva, mik egymással harczra szállani látszottak, hogy csakugy omlott alá a vérük, s a nap nem látszott keresztül sehol, és a láthatár eltűnt az alant uszó fellegek ködében, az omló zápor sötétjében; — ez így tartott négy napig szakadatlanul. A vihar nem tud elfáradni.

A hajó össze volt roncsolva már, árbocjai mind letöredeztek, a fényes sárkányokat, mik olly szépen ragyogtak néhány nap előtt elején és oldalain, leszaggatta a hullám; minden fölösle-

ges terhet a vízbe hánytak már, s mégis alig győzték a járművet megörzeni az elmerüléstől.

Midőn a negyedik nap is vészben, viharban alkonyodott le, a legvénebb hajós oda lépett Bar Noémihez s titokban félre hívta őt, mondá :

— Te imádkozol a Jehovához minden nap Bar Noémi.

— Minden órában, minden gondolatommal.

— A hajó farában áll frigyládád, melly előtt le szoktál borulni. Mi van abban? Ott lakik a Jehova nemde?

— Abban az Ur parancsai vannak, köre vésve, a jeruzsálemi táblák mintája szerint.

— Te tehát imádkozol a Jehovához; de ugyanakkor hajóslegényeid a hajófenekén a Thammust siratják, az arany kigyó előtt térdepelve, mely-

lyet rejtve tartanak ott; s e miatt vagy két Isten harczol egymással felettünk, az egyik el akar veszíteni, a másik megszabadítani, s míg próbálgatják erejüket, melyik hatalmasabb? mi elveszünk közöttük; vagy pedig egy az Isten, a mint te mondád, és az a Jehova; ki te érted irgalomból napjainkhoz napokat told, de boszúból az ellene vétők büneiért nem hagyja elmulni ró-lunk a vihart. Azért lássad, hogy mit cselekedjél? Midőn éjszaka a sirás keresztülhallik a földözeten, tudd meg, hogy akkor a bálványt imádják; s vagy a frigyládádat, vagy az arany kigyót vedd a tengerbe, hogy az egyik kibéküljön velünk.

Bar Noémi nagyon felháborodott e szavakra, s úgy tett, miként a vén hájós tanácslá. Midőn éjszaka meghallá a rejtelmes sirást a földözet alatt, hirte-

len lement a hajófenékbe s ott találta tengerészeit, a mint a földre borulva, melleiket verték és meztelen tagjaikat éles késekkel szurdalák : középen pedig állt az arany kigyó, egy oszlopra feltekergözve, nagy karbunkulus szemei fénylettek a félhomályban.

Bar Noémi oda lépett a bálványhoz s oldalán függő kardjával hozzá sújtott annak fejéhez, és ime az ütéstől cserepekre törött az, hogy darabjai százfelé hullottak.

— Nézzétek, szólt Bar Noémi. Hogy ne hazudott volna az a mágusz, a ki azt mondta, hogy ez Isten; midőn még az ötvös is hazudott, midőn azt mondta, hogy az arany! Üvegből volt az egész. Jól gondolá, a ki ezt öntötte, ha nézhetik ezt Istennek, miért ne nézhetnék aranynak.

A meglepett hajósok nagyon elszé-

gyenlék magukat e szóra. Az anyagi
csalás legerősebb bizonyíték volt előttük
a szellemi tévhitre. Megcsókolák
Bar Noémi köntösét, s azzal összeseprek
a bálvány cserepeit és beleönték azo-
kat a tengerbe.

IV.

A mint a bálvány összeomlott, egyszerre, mint a síró gyermek, kit sirása közben álmom lepett meg, elcsendesült a vész; a szél orditása megszűnt, a vilámok alunni mentek, a fekete felhőtömegek siettek a tenger minden láthatára felé; a felháborodott tenger hullámai lassu himbáló rengéssel elültek, elsimúltak s nem sokára a legünnepélyesebb csend lett urrá égen és földön.

— Csodák napjai! sohajta fel az elbámuló nép.

A mint azonban az egyszerre kide-

rült éjszakai égen szétekintének, új csodálkozás lepte meg elméiket. . . . Ez a csillagos ég nem azon ég volt, melyet ők ismertek. Más csillagok, más képletek ezek! A hét csillagos gönczöl nem látható sehol, az örökké álló csillag nincsen többé helyén; a hajósok vezére, a kettős égi szem, és azok a többi néven nevezett világok, miket a hajós mind olly költői eszmékkal jegyze fel, miknek jól ismeri jöttét és lementét, miknek fordulatjáról megtudja : a világ melyik részén evez : azok mind le voltak törölve az égről, s helyettük más csillagok voltak felrakva, még fényesebbek az ismerteknél; de a mikre senki sem tudott emlékezni : egy közülök ugy világított, hogy a kötelek árnyékot vetettek a hajó oldalára tőle.

A téveteg hajósnép szorongó kebelével nézett szét ez ismeretlen égen, melly-

ben nem talált a régi világra, s kérdező félelemmel Bar Noémitól:

— Uram, uram, hol vagyunk?

Bar Noémi maga is titokteljes borzalommal vizsgálta e más világból való csillagokat, és felelé, felsohajtvá:

— Az Ur kezében vagyunk.

— A világ határán kívül vagyunk! kiálta ekkor egy kétségbeesett hang. A semmiségben járunk!

Másik azt állitá, hogy a nagy Rok-Rok országhoz közelednek, melly kigyók és hüllök hazája, a hol az embereket ugy vadászsák, mint másutt az emberek a vadakat.

Harmadik tudott meséket az indusok mágneshegyeiről, mik a hajókat messziről magokhoz vonzák; és mindnyájan el voltak rémülve azon ismeretlen helyzettől, mellyről még a mesék sem szóltak soha.

Az emberek összesugtak egymás között, s a bátrabbak közülök oda léptek Bar Noémi elé daczos arczczal.

— Halljad Bar Noémi, a mit teneked mondunk. Te a Jehovát imádtad ekkorig, és magadra sok veszélyt hoztál e miatt, és azokra is, a kik veled vannak. Egyedül taszítál ki bennünket a tengerre, viharokat, veszedelmeket állattál ki velünk; összetörted a Thammuz bálványt és imádva dicsérted Jehovádat. Most ime itt állunk egy ismeretlen tenger közepén, a hol nem tudjuk, honnan jöttünk ide s hova menjünk innen. Ennek mind te vagy az oka, és a frigyládája, mellyet magaddal hordasz, és a Jehova neve, mellyhez imádkozol. A mig Thammuz állt, addig vihar volt; hogy lerontottad, szélcsend lett; és ez még borzasztóbb nekünk, mint a másik. Addig legalább halad-

tunk, de most állunk egy helyhez átkozva, mintha horgony volna vetve hajonk mindkét végén. Azt határozta a hajós nép, hogy tégedet és frigyládádat kitegyen a tengerre. Menj tőlünk a hova tudsz. Mi nem haragszunk reád, de rettegünk tőled. Készítünk számodra egy tutajt árboczgerendákból, faragunk evezőt, kormányt, megosztjuk veled vitorláinkat; adunk kenyeret, vizet egy hétre valót, azzal menj Jehová névével, a merre tudsz, mi is menjünk, a merre ördögeink jó vagy rossz kedve kerget.

Bar Noémi nem mondott ellent. E nép vesztének indult; harmadszor tagadta meg hitét. A tenger el fogja nyelni őket, mint elnyelte Abiram népét a föld. Midőn Sodoma fölött megsokasult a bűnök terhe, az Ur elszólitá a kárhozatra ítélt városból az egyetlen igaz

embert. Angyalai most is vannak az Urnak.

Byssenia, ki eddig zugolódástalan osztá a hajósnép minden szenvedését; midön látta, hogy azok mint faragják Bar Noémi számára a tutajt, evezőket, átölelte buslakodó férjét; és szólt hozzá vigasztaló suttogással :

— Légy bizton Bar Noémi. Ez nem a világ határa itt. Egy titkot birnak Carthagóban, mellyet ott nem szabad kimondani, de a melly mégis apáról fiura szállva, szüntelen emlékken él. A bátor Hannó egy időben vihartól messze üzetve járt ezeken a tájakon. Egész utja le van írva nagy kötáblákra és erős zár alatt őriztetik a halál Istenének templomában. Mert a ki e titkokat kibeszéli, az halva van. Én atyámtól tudtam azt meg, ki egyike e templom bölcseinek, s a kereskedők nagy taná

csában ül. A merre ez a legfényesebb csillag lenyugszik, ottan van egy új világrész, sokkal nagyobb sokkal szebb, mint a mienk. Azt mi föl fogjuk találni, ha a csillagjárását követjük. Két hatalmas nemtő van velünk, ki bennünket megsegít, te veled van a Jehova, velem van a szerelem.

Bar Noémi megölelé, megcsókolá kiben Isten angyalát küldé le hozzá, a ki a végveszélyből kiszabadítsa, s azzal maga is segített hajósainak elkészíteni a gyarló járművet, mellyen ő az ur frigyével s kedvesének szerelmével a végtelen tengerre fog szállani.

A tutaj elkészült, egyetlen csáklya volt minden árbocza s vitorlája egy himezett palást, hajdan menyasszonyi köntös.

Egy tömlő viz, egy kosár tenger-viztől ázott buzadara, melylyel a car-

thagóiak a kenyeret pótolták; ezek voltak az utravalók, miket Bar Noémi hajósnépétől kapott.

Számtalan kinese közül csak hármat vitt magával: a frigyládát az Ur szövetségével, kedvesét a hü Bysseniát, és kardját, a drága jó aczélt.

A mint Bar Noémi a tutajra lépett, utána kiáltották: „Jehova veled,“ és ő szomoruan tekintte az elhagyott hajóra, mellyről elüzték az utolsó igaz embert, és a mint mindig jobban eltávozva tőle, a tenger pusztasága egyre nagyobb lett közöttük, s ő még folyvást szomoruan tekintett hajójára, ime egyszerre elkezde az féloldalt hajolni; azután lassan megfordulni maga körül; néhány perczig forgott még, és azután végkép elmerült. A kelő szél Bar Noémi füléig hozta a haldoklók végkiáltását.

Most már egyedül volt az ismeretlen vizeken.

De nem sokáig maradt egyedül. Szárnycsattogás hangzik a magasban, s ime az ég derült kékjéből leszáll a csodaszini galamb, melly Afrika partjainál látogatta meg hajóját, s bizton leül megpihenni kisded árbocza hegyére.

A viharból menekült ő is; aranyfényű tollazata meg van zilálva, azt rendezgeti piros csőrével, s mintha ismerőséhez jönne, oda repül Bar Noémi kezére, Byssenia hóvállára, turbékolva, s midőn azok darált buzával kínálják, nem eszik belőle, hanem csőrével széturbékol benne s azután galambmódra nevetve felrepül és eltávozik ismét nyugot felé.

— Követlek, égi kalauz! monda Bar Noémi bizó áhitattal, s kisded vitorláját szélnek irányozva, arra in-

ditá tutaját, merre a galambot látta repülni.

Az égi vezető soha sem tűnt el szemei előtt. Ha a tutaj nem birt vele repülni, visszafordult hozzá és bevárta. Éjszakára leszállt mindig az árbocz hegyére s kora reggel repült ismét előre változatlan irányban.

Három nap és három éjjel utaztak együtt : a galamb és a hajós. Negyedik nap reggelén vigan szállt le a galamb Byssenia ölébe, s most már kedvére evett az eléje tett buzából, s aztán ugy elrepült, hogy szemmel sem leheté utolérni többet; még a láthatárról is elveszett.

A negyedik éjjel egyedül utazott a hajós és kedvese, a gyöngye nő férje ölébe hajtá le fejét, mintha otthon menyeges ágyában feküdnék, olly nyugodtan aludt a tenger sivatagán.

De Bar Noémi nem tudott aludni. A tengerész szívében van valami érzés, valami rejtett ideghur mozgása azon ezernyi titkos sejtelmek közül, miket a tudósok megfejtteni nem tudnak, csak megtagadni. A tengerész lázas nyugtalansága ez, midőn a zöld fok közeledtét érzi, mellyről annyit álmodott, mellyet még nem lát, de sejt, mellyre ujjal tudna mutatni: ott van az! midőn még ég és tenger köröskörül összefoly.

Ott van az! Ott kell néki lenni?

A hajnal aranynyal önti el az eget és a vizeket, és ime, a hol az aranyos ég és viz összeér, magas hegy homloka emelkedik a látkörön elő, a nagy világos kék köd színén keresztülragyognak biborra festett ormai.

— Egy az Ur, egy az Isten, kiálta Bar Noémi, égnek emelt háladó karokkal, és Byssenia leborult a frigyládája

előtt és annak ezüstös szögleteit csókjaival halmozá.

Egy új világ! Nem. Egy régi világ ez, melly már akkor történetének vége felé járt, midőn ti az ismert világ történetét elkezdtétek írni.

Ki szabtatok az ezredéveket, pedig ki tudja azok előtt hány ezredév ismeretlen lakói tűntek el már?

Azok a csontvázak, miket folyók partjaiban, mély bányák fenekén találnak, soha meg nem nevezett, soha europai emberarcz előtt meg nem jelent állatok maradványai; azok az ős növényzet romjai, miket elsüllyedt kőszételepek rétegeiben, szikkadt mészlennyomataiban bámulunk, egy régi, talán jobb, de mindenesetre nagyobb világról beszélnek a halló előtt. Azok a gazdaszi várromok, csoda építészetükkel, miket az Inkák földén, elhagyott nem

ismert ősrengeteg közepett fedeznek fel kalandor utazók, nem hagynak-e sejteni egy elmúlt, elenyészett népet, mellynek fényre, magasságra volt szüksége, melly örömeivel, harczaival betölté egykor a fél világot, és ura volt ennek a földnek, és ismeretlen miveltséggel tökéletesité magán az Isten orczáját, s mig bünei meg nem érlelék a halálra, félistene volt a föld tulsó felének, mielőtt azt töle a vadon természet növényei s ez a köztük élő mezetlen féregemberfaj elfoglalá.

A bölcs Plató elmélete a hajdankor „boldog szigeteiről,“ lehet költői ábránd, talán csak eszményképe egy philosoph lélek felmagasztosult sejtelmeinek, mellyben saját ideálképeit rajzolá; de az évezredek után is fennmaradt nyomok, miket tenger elmosni, erdő benőni, zivatar elporlasztani nem birt, tanúbi-

zonyságot tesznek arról, hogy előttünk
messze messze eső időkben is voltak
lények, kik a tökéletesség felé töreked-
tek, és elvesztek, midőn büszkeségük
tetőpontra hágott, midőn azt hitték,
hogy olly magasra emelték fejüket, a
hol már nincsen Isten.

Ez elveszett világ csodaképei lebeg-
jenek előttem, mint egy ihlett álomlá-
tás.

V.

Oh dicső természet! Te kifogyhatlan költő, te utolérhetlen művész, ki nagy vagy a falevelek alkotásában s gyöngéd a felhők szinezetében; te is úgy téssz, mint a költő, mint a művész, mint a tudós, próbálgatsz, tapasztalsz, kísérleteket téssz, kijavítod azt, a mit hibásan gondoltál ki először, a mi czélszerűtlen, helytelen volt; törölgetsz gondolataidban, elveted a rosztat, újat alkotsz helyébe, s ha az egész rendszer zavarba jött, összegyurod, mint a szobrász viaszmintáját, összetéped, mint a költő irott lapját s egészen újat alkotsz helyette.

Csak hogy te egész világrészeken próbálgatod költői erődöt, s évezredeid vannak teremtő eszméid kivitelére.

Ugy-e midőn e roppant őszállatot a még meleg földből elővarázsolád, gyermek voltál akkor, ifju ábrándos eszmékkal küzdő lélek, a kinek gyönyörködése telik a csodálatosban, a nagyszerűben; szeretted látni azon állatokat, miknek nehéz lábai nyomot hagytak a kemény kőben, s orditásaik hangja egyik hegyláncztól a másikig verődött vissza?

Gyönyörködél az óriás plesiosaurus elterült testében, melly tevenyakától gyikfarkáig gyöngyház pikkelyekkel volt borítva, s mulattatott látni, mint töri ketté roppant agyarával az ősbeleny a legszebb pálmafát, megrágva azt kalászos szalmaszál gyanánt.

De a pálmaerdőket mégis megsaj-

náltad tőle, s alkotád a rettentő mastodont, mellynek éles körmei áthatnak a legvastagabb pikkelybőrön s hosszú hegyes fogai egymásba csukódnak; hogy e roppant husevő éhes gyomra védje a föld virágait.

Csak játék volt ez mind; a századok letelte után beleuntál ez örökké emésztő, soha nem alkotó világba; melly egy gondolattal sem dicséré alkotóját, melly nem tudott felnézni az égre.

Egy minden valónál szebb, kedvesebb alak fogamzott költői szellemedben, egy magasan álló, délczegen tekintő lény, melly annyira megtetszett képzetednek, hogy Isten lehelletét kérted bele.

És az új alak büszkén emelte fel fejét, és nyelve megnyilt, hogy égi származatu gondolatainak kifejezést adjon, és kezei elkezdtek beleépíteni a termé-

szet nagy műhelyébe, megnépesítve azt olyan idomokkal, a minőkről ő maga nem gondolkozott.

Oh mint örültél te akkor alkotó természet; egy új lény támadt, melly kivüled alkot, idomít, terem, és földedet ékesíti; mellynek szivét melegíti az a gondolat, hogy ő ezen földnek ura s akként épít, erősít, rendelkezik, mint a kinek kedvéért áll ez a világ.

Hanem azután örömed elhomályosult, midőn ez a szépnek alkotott földi báb legyőzte lelkének égi eredetét, és lett szolgák szolgája a világon; alacsony rabja indulatnak, szenvedélynek, puha, ellágyult ivadék gyönyörvadász apáktól, fejét meghajtó nép önalkotta bálványok előtt, örült pazarlója mind azon kincseknek, miket ráruházál.

Hogy bánkodtál rajta olyan sokat!

Hogy rendited meg az álló földet alatta, hogy mámorából fölébreszd! hogy küldél reá dülő csapásokat, haragos phantasiád szülte csodanemeit a döghalálnak, hogy Istenéhez visszatéritsd, hogy verted el köesővel vetett füveit, hogy öntötted el vizek özönével kéjei köházait, hogy a nyomor, az inség felrázza tompa lelkét.

Mind hasztalan volt, még sem javultak meg. A természet beteg lett bele, hogy kedvenczei így fajultak el.

A természet betegsége átköltözött fübe fába és az embereknek hasznos állatokba.

Az életet adó növények megromlottak a szülő földben, a gazdag növényzetet új soha nem ismert betegség lepte el, méreg termett, a hol máskor kenyér, üszög verte meg a buzát, édes gyümölcsök helyén halálos pöfeteg ki-

növések undokíták a fát, undorító dögszag fogta el az ehető gyökeret még a föld méhében, megkeseredett a földből támadó viz, és a földi pára is halált lehelte az emberek arczaira, hogy elhullottak egymás mellől az öröm pillanatában, a mámor vigalmai közt, a gyönyörök élvezeténél.

És még sem gondolt senki arra, mi van készülőben itt alattunk? mi lakik itt fejünk felett?

VI.

A partot, merre szem lát, egy csoda erdő fedi, minőt csak a tündér képzelet alkothat magának. Széles terepélyfák, mellyek ágaikkal ismét a földbe nőttek vissza, egyes templomokat látszanak képezni élő oszlopokkal, miknek mennyezete a sűrű sötét lomb, ékezete az ágakon felfutó folyondár virágai, mellyek a magasból visszaneznek mosolygó piros és kék kinyílt szemeikkel. Apró ezüstszin bokrocskák, rózsapiros ághegyekkel képezik a csendes bozótokat, s a magas füvek pelyhes kalászaikkal nem látszanak arra gondolni, hogy ha

emberi alak járna ottan, fejével sem látszanék ki kalászaik közül.

Ai sötét banánfa-boltozatok fölött egy-egy csoport pálma hajladozik, ezek az óriás virágok nehéz gyümölcsfürtökkel, mikben több gyönyörűsége lehetett az alkotónak, mint egy másik teremtményében, mert ezek a súly alatt még magasabban emelik fejeiket, s ha koronát kaptak az alkotótul, tudják azt méltóságosan viselni.

Egyikén e pálmafáknak egy emberi alak kapaszkodott, ki azzal töltötte idejét, hogy a nagy gyermekfőnyi diókat hajigálta le onnan. Alant pedig, a fák tövében, a buja fü között feküdt egy óriási megatherion: fekve, alig különbözött egy idomtalan kösziklánál, hossza négy egész öl, alakja, mint a lajharé, irtóztató háta egész dombot mutat, melly a magas füvek közül kiemelkedik, míg

idomtalan fejét apró szemeivel, kis gömbölyü füleivel eldugta jól a bozót közé. Egész roppant testét barna kérges bőr fedezte, vastag ránczokkal, oldalai tarkák voltak az apró tengeri csigahéjaktól, mik beléragadtak, mikor meleg napokon a tengeriszapban hengergözött, csak az orrlyukainál, fülein és kurta farka hegyén volt valami éles, kemény serte.

A partra jutott tyrusi hajós ölében hozta ki a tenger zátonyai közül kedvesét és a frigyládát, midőn a szárazföldre lépett, leborult arra arczával és hálát adott az Urnak, ki csodáit érezteti halandó fiaival.

Bar Noémi áhitatteljes hangon éneklé el a dicsőítés zsoltárát:

„Te benned biztunk eleitől fogva!

Te voltál és te vagy igaz Isten,

És te megmaradsz minden időben!”

Ez énekhangra felemelé idétlen fejét a fűben heverő szörny s irtóztató torkát eltátva, hosszú sikoltó orditást hallatott, melly inkább hasonlított egy tehetetlen megijedt állat segélykiáltásához, mint a fenyegetés haragszavához.

Bar Noémi elébb ijedten kapott kardjához, s szive megdobbant, midőn e roppant csodafőt két öl hosszú gémyakával hirtelen kiemelkedni látta; hanem azután nyugodtan dugta vissza kardját s megsimogatta Byssenia szőke fejét, ki remegve bútt keblére, megvigasztalá őt bátor, nyugodt szóval:

— Semmit se félj; ez állat fogai feketeék és tompák. Ez növényevő. Embert nem bánt. Illyen szörnyek Mizraimban is teremnek, a nagy tavakban, a miknek neve Behemot. Csak hogy nem illy tömérdekek.

A fán levő férfi észrevév a jövevényeket, s néhány kókuszdiót hajítva az ordító szörny torkába, lemászott a fáról.

A megatherion megengesztelődött, megint letette álkapczáját a földre s úgy morzsolgató fogai között a kemény diókat, mintha csak gabonaszemek volnának azok.

A férfi még néhány diót hajigált torkába, mit az állatszörny mindig olly esetlen tátongással fogadott, a minővel a kéthetes libucz engedi magát anyja által etetni, s azután morogva elnyugodott.

A férfi azután közelebb jött Bar Noémihoz.

Szánalomra méltó alak volt. Arczáról a szakáll, fejről a haj utolsó szálig kihullott, arcza ránczos volt és valami beteges hamuszínü, tagjai soványak,

térdei előre csuklók, mellcsontja befelé hajló és háta meggörbült. Meleg nyári nap volt, és ő prémes öltönyében is fázni látszott.

Bar Noémi bámulata nőtt, midőn ez idegen alak, itt a föld tulsó oldalán, romlott, de mégis kivehető carthagói nyelven szólítá meg őket.

— Ti Carthagóból jöttetek nemde?

Bar Noémi meglepetve hallá e távol világrész partján az ismerős nyelv hangzatát.

— Mi Carthagóból jövünk, viszonzá, hajótörést szenvedett utasok vagyunk; hát te honnét jövel s ki vagy; hogy bennünket nyelvünkön szólítasz?

Az ember fázott e napegyenlítő alatti nyár melegében, s nehéz gyapot palástjába burkolva magát, mellybe arany és ezüst virágok voltak szöve, közelebb lépett a jövevényekhez. Mesz-

sziről nehéz volt velök beszélnie, mert hangjának nem volt annyi ereje, hogy azt erötetés nélkül tegye.

— Ha ti Carthagóból jöttök, úgy ismernetek kell Hannó tábláit, a melylyek a mióta meg vannak írva, bárha róluk beszélni halálbüntetés alatt tilos, mégis minden carthagói ismeri azoknak tartalmát; ezeren és ezeren költöztek azóta ki Afrika partjairól a boldog szigetekre, mint Hannó nevezé e tájat.

— Tehát a boldog szigeten vagyunk? kérdé Bar Noémi, ki előtt e rege szinte ismeretes volt a hajósok mondáiból.

— Nem sziget, egy egész világrész ez, tizszerte nagyobb annál, mellyet ti ismertek tul a tengeren. Egyik parton lakók nem ismerik a másikon lakókat, a legmerészebb utasok nem jutottak még el e világrész határáig, bár milly

irányban indultak el, új földek, új hegyek tárultak eléjük, új, meg új népekkel, miknek száma százezerte több, mint egész Róma, egész Graecia összevéve, a hogy azokat az onnan jövök leírják. A boldog szigetnek nincsen tulsó partja: az a végtelenség.

— S valóban megérdemli e föld, hogy boldognak nevezzétek?

— Borulj le a porba és csókold meg azt. E föld a paradicsom földe, melly készen termi mindazt, miért másutt fáradni kell. Egyik fa gyapjut hord, fehérebbet, mint a juhok, másiknak virárgáiban édes méz terem, harmadik tejet, vaját ad, zsirosabbat a bivalyénál, izes gyümölcsöt, bort, kész kenyeret szivhatsz, szakithatsz az eléd hajló ágról; s minden külön nedv különmemü édes mánort önt lelkedbe, túlvilágon jársz az altató areka nedvétől, ezer hölgy

szerelmét érzed, ha a bataták édes mézgájától lerészegülsz, két szívet érzesz magadban, ha a kávéfa égetett magjait főve iszod, s azt fogod mondani, hogy a világ minden gyönyöre tréfa ahoz képest, a mit érez az ember, ha a méznád kiforrt mustjától minden ideged csiklandos rángatózásba jön. Oh a boldogságnak itt ezer neme van jövevény, mit másutt nem ismernek: kár hogy tovább nem lehet élni. Kár hogy az élet olly hamar elfogy. Vajha ne kellene a vénség idejét megéernem; pedig már harminczadik évemet számlálom.

Bar Noémi keble elnehezült. Harmincz év itt már késő vénség! Valóban e férfi ollyan volt, mint a ki már hetven évet élt le; megtört, meghajolt agg, a vénség tisztessége, az ősz hajak, ősz szakáll nélkül, kopasz volt egész feje.

Mondott szavai ugylátszék elszomoriták, úgy fázott ez erős hőségben; oldalára volt egy gömbölyü elefántcsont kobak akasztva, annak lecsavarta arany csapját s a benne levő nedvből nagyot ivott, s azután oda nyujtá azt Bar Noéminak.

Az ifju nem fogadta azt el.

— Csak a forrásból meritem italom.

A boldog szigetek lakója kaczagott. A megivott nedv rögtön kerek piros foltokat hajtott arczára, homlokára, a mik égni látszottak azon. Szemei azon bántó fénynyel ragyogtak, mellyből az esztelenség tündöklik elő.

Vakmerő mosolygással fordult Bysenia felé, férje jelenlétében.

— Szép néember, ne maradj azzal, a ki vizet iszik; én gyönyörrel itatnálak téged, jer én hozzám; én szép szerel-

mes ifju vagyok, ajkamon méz, szívemben tüz van; hagyd el ezt a koldust, én gazdag ur vagyok; minden arany hajszáladért egy arany kösöntyüt adok, két szép ragyogó szemedért két tündöklő karbunkulust; palotába viszlek, mellynek orma benyilik az égbe s arany kupoláit ki kell kerülni a napnak futásában. Férjedtől pedig ne félj. Én erős győzhetlen dalia vagyok, ki öt félkézzel a földre sujtom.

És a mellett alig birta magát lábain tartani az ember, s kezei reszkettek.

Bar Noémi borzadva hátrált előtte; kedvesét átkarolva, ki irtózva rejté el arczát ez utált alak elől.

A megatherion megint felemelte fejét és orditott. Megéhezett.

Ez ordításra magához tért a szigetlakó; hirtelen eltevé kobakját, s sietett tántorogva a szörnyeteghez vissza, mely

messzire tátogatta elé fekete torkát, fekete őrlő fogait s várta a nagy kókuszdiókat, miket ez a földről felszedve, szájába hajigált.

Byssenia futni akart ez otthontalan helyről, de Bar Noémi biztató szóval marasztá, hogy várják végét e látvány-nak. E férfi ocsmány, ha ittas, de nem félelmes; talán lehet vele, ha józan lesz, beszélni.

A fenevad etetése nehéz munkájában kipárolgott a férfi fejéből a mámor, s végre a nagy idomtalan szörny elfeküdt a cserje között és elaludt, a férfi egészen kijózanodva tért vissza, ugyanazon roskatag, halavány alak, a ki elébb.

Ugy ki volt fáradva a nagy fenevad etetésében, hogy szinte összeroskadt, s fuldokló hangon kérte Bar Noémit, hogy nyujtsa neki kezét, hadd támaszkodjék rá s vezesse a városig, hol la-

kása van, mellyben szivesen látja öt, nejével együtt vendégeül.

Bar Noémi idegenkedve fogadá a kora-agg kezét s nem állhatá, hogy meg ne kérdezze tőle :

— Mi förtelmes fenevad ez, a mit te itt táplálsz, s fárasztod vele magadat?

Az öreg ember megütközve tekintte rá.

— Idegen jövevény, vigyázz ajkadra, midőn beszélsz. Ez az Isten!

Bar Noémi megbotránkozott.

— Hogyan, ez ordító szörny, hasított patával, kerges bőrével, lomha természetével, előtted Istenhez hasonló?

— Valóban ő az, felelt az ember félelem és áhitat hangján; minden városnak van egy illy élő Istene, mellyet a nép felváltva szolgál. Ma én, holnap másik, a hány napja van az esztendőnek, annyi papja van mindegyiknek.

Midőn apáink ide jöttek, száz meg száz év előtt, akkor ez emberfölötti lények voltak a föld urai, kiknek jó kedvét csak áldozattal, hódolattal, imádással lehetett megnyerni; övék azóta is a föld minden zsengeje, kenyérnek, gyümölcsnek java, állatok, emberek első szülöttje, mert ők urai a földnek és meg nem halnak soha.

Bar Noémi felsohajta magában.

— Volnék inkább a viharos tengeren, kormánytalan naszádon, mint ez átkozott földön itt.

És azzal áhítatosan emelte fel fejére a megmentett frigyládát, s míg azt fején vivé, jobbjaival Byssenia kezét fogta meg, baljával kardja markolatját, s midőn kérdezé tőle az agg, mi van azon szekrénybe rejtve, a mit fején viszen; felelte neki :

— Ollyan kincs van ebben, mellyel

a boldog sziget egész tartománya nem bir. Ez az egyetlen kincs az egész országban.

És gondolá magában:

— A kit pedig jobbam tart, az az egyetlen nő, és a mit balkezem szorit, az az egyetlen fegyver az egész boldog szigeten, mert bizonyára nincs több férfi e nap alatt, csupán csak én.

A vén ember vezette őket előre.

VII.

Nézzétek e roppant várost, mely itt előttetek terül!

Nem Róma, nem London, nem a mennyei birodalom fővárosa Pekking, nem az őshirü Babylon, semmi házcsoportja az ismert világnak nem hasonlítható hozzá.

E dombtetőről is alig látni végét, két folyó szabta egykor határát, most e folyók is tele vannak építve házakkal s eltűnnek a város alatt járva.

Idegen, pazar építészetmodor, fényben, gazdagságban, vad phantasia alakitásaiban merész ellentéte az egyszerű

classicus és a magasztos góth építészetnek.

A város kapuit gúla alakú építmények képezik, óriási koczkák rakva egy egymásra, hogy a legalsó tizenegy koczkasor minden egyes hézagában két rakott szekér kikerülheti egymást, erre ismét egy számmal kevesebb koczka van felrakva és így feljebb, míg a tizenegyediknél egyetlen koczka áll középen, és azon a város védistenének képe, köből kifaragva, az idomtalan megatherion.

A fényes köbök mindegyikén egy-egy emberalak van faragva, fején koronával, kezében királyi pálczával, alattuk csoda-ismeretlen irással neveik felvésvé.

A városba lépő idegent azonnal meglepi az a kábitó buja illat, melly itt a levegőben látszik lenni, s mellynek pá-

rázata, mint valami arany köd, fekszik örökké a város fölött, a legtávolabbi paloták tornyait, tetőit regényes félhomályban tartva. Az ambra és pézsmaillata ez és egyéb ismeretlen fűszereké, miket e paloták tulajdonosai házaik vakolata közé kevertettek, hogy örök illattengerben fürödjék az egész város; minden utca más-más jó szagot áraszt szét.

Messziről úgy tünnek elő e paloták, mint meg annyi kártyavárak; egyik oszlopsor a másik fölé építve, s mindegyik csodás rácsozattal körülfutva, mintha merő erkélyek volnának egymás fölé rakva: a legelső oszlopsorozat többnyire ércz, fényesre csiszolt réz, a felső jaspis, vagy alabástrom, a legfelső átlátszó öntött üveg, mellynek prismaticus oldalai az örök napsugárban tüneményes szivárványfoltokat vetnek magok körül.

Kivülre egynek sem fordul ablaka, nem lehet a házakon keresztül látni, mint a mieinken, az egész külső falazat csodaképekkel van tele vésve, miknek természetkívüli csoportozatain elbámulna a szem, ha minden pillanatban új meg új csodálat nem vonná el figyelmét.

A házak mentében, a millyen hosszú az utca, ezüst lapokkal van kirakva a járda, s hő nyári napokon, hogy a nők gyöngye lábait a naptól áthevült ércz meg ne égesse, szolgacsoportok futkosnak előttük, minden lépésnyire himzett vánkösököt rakva, hogy azokon lépdeljenek végig.

A házak tetőzetéről az utczákon keresztül bolthajtásos hidak hajlanak keresztül, mik egyik házat a másikkal összekötik, úgy hogy míg alatt a földszinti utczákon hosszában lehet végig járni a várost, fenn keresztben járhatni

azt meg; amaz a nappali, ez az éjszakai ut. Midőn az est lealkonyodtával az utcák elsötétülnek, megnépesülnek a hidak s vig kaczajjal, énekléssel járnak kelnek ott felül a tomboló csoportok az érczhidakon, a háztetőkön át, nyitva akkor egyik ház a másik előtt, mind-egyiknek édes titka; a fáklyafény minden tetőt bevilágít, s az ittas orgiák félmezetlen alakjai ujjongva járnak kelnek ott a magasban.

Ha valaki ide alant állana olyankor, csak azt a félemlítő dörgést hallaná, mi a járt érczhidak morajából támad.

A paloták közül néhol roppant kupolák magaslanak elő, mintha egy óriási tojás emelkednék ki a földből. Bámulni lehet az elmét, melly hasonló alkotmányt teremt: az egész épület egyetlen darabnak látszik, millió köda-

rabból összerakva, s egyetlen nagy nyílással oldalán.

A város közepén pedig áll egy kietlen nagyságu templom, mellynek nyolcz oldala vakító fényes ezüst lappal van bevonva, ez óriási tükrökben az előttük fekvő város csodaképét látni újra, s a nap visszavert fénye szétsugárzik belőle csoda tündökléssel a legtávolabb utczákra.

A templom tetején óriási mérvü bálványkép ül, faragott ezüstből. Feje gömbölyüded, mint az emberé, kezein, lábain öt ujj, de hosszú gyílfarka tagadni látszik emberi eredetét; szemeit csodatündökléssel pótolja egy egy tojásnyi gyémánt, szivárványszikrákat lövelve szerteszét.

Ez a Triton gygasz! Az öskor főbálványa, kit legmagasabbra emeltek mindazon szörnyek felett, mikért meg-

hajták az emberek fejeiket; az ezredéves szörny, mellynek eleven képmása ott benn él a templom kapuin belül; és ordit, ha éhezik, és akkor reszket az egész város, reszket az egész ország haragjától. Minden évben egyszer kér csak enni és akkor kap egy férfit és egy nőt, kiket gyomrába temessen. Azután elhallgat egy esztendeig megint, s ül arany trónusában a templom közepén öt ujjas kezeit térdére fektetve, mozdulatlan szemmel, épen mint ezüsből öntött jelképe oda fenn.

VIII.

Ha az ösvilági csodaállatok, ez idomtalan szörnyek kiálltak a népes városok kapui elé ordítani, hogy mennydörgő bömbölésük bejárta az utcákat, nem reszketett-e minden ember akkor? pedig az csak pusztá hang volt, és a hangtól miért félnek?

Talán van a lélek belsejében egy titkos érzék, melly az öntudatig nem tud emelkedni, s ez megérti az őselefánt ordításának szavait; a mit e távol-eső idők elmaradt szülötte az ujjabb kor termette férgeknek szemrehányásul

mond, azon hangon, mellyen a villámok is beszélnek.

— Átkozott faj! A mig te nem voltál, boldogság volt a földön. Te rontod meg a földet, az eget és a vizeket. A te éhséged, fázásod, nyomoruságod pusztítja el az erdőket; a te örültséged tördeli le a hegyek csontjait, vájja fel a föld gyomrát. A te undokságod mérgezi meg a folyamokat. A te hulláid vesztegetik meg a léget, a te lehelled homályosítja el a napot. Te rakod be kövekkel a föld virágos színeét, hogy ki ne zöldülhessen az; te viselsz háborut az egész természet ellen, mindent evő szörny! kinek kétféle fogad van : hust és növényt rágó! Ki minden rongyodat, melly testedet fedi, más állattól lopod, s szégyenled magadat olyannak, a hogy teremtvé vagy. Te miattad pusztul el a világ.

A szivek reszketnek egy kicsinyt, midőn a dörgést hallják : az égből jön-e az, vagy az öscsoda szájából? a rettentő hang megborzogatja a kérges idegeket. Hanem azután, ha elhallgatott az ég, vagy a megatherion, ismét megszólal a zene, ismét elfeledve félelem, megbánás és gonosz sejtelmek.

A téres utczákon néptömeg hullámzik, tarkálló csoportok zajos keveréke. Valami nagy ünnep lehet ma Triton városában.

A paloták ablakai élő virágokkal vannak tele, azokkal a csodás növényállatokkal, mik félig a mozgó, emésztő, félig a földbe gyökerező világhoz tartoznak, roppant zöld kigyók tekergőznek a karsu oszlopokra fel, miknek feje csodaszép tulipánban végződik, de a virág közepén ott van a mérges fülánk, s az összezáródó szirmok elnyelik

a kehelybe buvó kolibrit, míg a virágállat farka gyökeret ver az élő földbe. Az erkélyek tenger fenekéről felhozott növényzettel vannak rakva, miket az emberi ész csoda találékonysága viz helyett a szabad léghez szoktatott, a kláris korallok tarka bokrai közt nyulongnak a vastag polypok érzékeny csápjai, egymásba fonódva s örökké változtatva színüket, alakjaikat; míg az átlátszó molluskok vastag ágbogain keresztül látni a nedv lüktetését. A természet közönséges virágai nem ingerlik az ember gyönyörét többé; a csoda, a rendkívüli kell a tompa, fásult érzék fellesztésére.

A főutcza, a kaputól elkezdve egész a Triton templomáig egy szőnyeggel van bevonva, és az egész szőnyeg nem egyébből van szöve, mint hajadon leányok fürteiből. Az ébenfekete képezi

az alapot, mellybe virágkoszorúk, paloták, áldozatok, csoportok alakjai vannak a szőke, gesztenyeszin és aranyveres hajzat minden árnyéklataiból szőve. Bizonyára drágább kelméje nem volt világon uralkodó fejedelemnek soha! Minden évben levágják a hajadonok hajfürteit, minden évben hosszabb lesz a szőnyeg, s a hogy a város nagyobb lesz, mégis átéri azt egyik végétől a másikig.

Ez aragnál drágább kelmén jár végig az ünnepély csoportja; mint egy nagy hullámozó folyam.

Elöl több mint húszezer gyermek, fiu és leány, halad énekelve a fényes bálvány-templom felé. Énekközben valami rángatózó tánczot járnak, mellytől arcaik lázasan ki vannak pirulva, s szemeik nem gyermeki tüzzel égnek. Valami részegítő italt adtak e gyerme-

keknek a Triton ünnepély reggelén, mitől azok megittasodtak s idomtalan ferde rángások közt énekelnek és tánczolnak a bálvány tiszteletére.

Utánuk húszezer néember tódul. Termeteik fénylő kelmékkal, színes tollakkal elfedve, arczaik kifestve a szivárvány minden színeivel, tarka vonalokkal, ajkaik és szemöldeik megáryozva, fejükön a szétbontott hajfürtök száz meg száz arany sodrony közé szoritva, mik hosszan omlanak le vállaikra. Semmi folt alakjaikon, mellyen Isten teremtő keze látszanék; az emberi örültség mindent eltakart, befestett, bearanyozott; csak a szemek villogása mutatja, hogy ezek emberek, s az égető tűz bennök, hogy ezek nők.

A nők után jő háromszáz hatvanöt agg, a bálványok papjai, arany süvegekben, hosszú uszályos palástokkal,

kezeikben egy egy pálcza, mellyen ezüst csengetyűk lógnak. E vén komoly emberek, azokkal a magas süvegekkel, hosszú talárokkal, örült módra keringnek egy arany szekér körül, melly hat keréken gördül, minden kerék a nap képét mutatja, s feljül hat bolthajtás képez aranyszövettel bevont ívet rajta.

E magas díszszekér közepén fekszik egy emberi alak : egy halvány rém, élőhalott, kinek szemei fénytelenek, mint iszapos tengervíz, arcza földfakó és csontjaihoz tapadt, egész tekintete fáradság, életunalom, esztelenség jellegét viseli. Tagjai meg nem mozdulnak, csak ajka reszket néha.

Ezen alak a Teczkatlepoka.

A Teczkatlepoka ünnepélyeiről még tudtak beszélni az Inkák történetirói, kiket a bölcs spanyolok a veres bőrűekkel egyben kipusztítani segítették.

Igy nevezték ők borzalmas mysteriumaik egyik alárendelt Istenségét, kit minden évben újra szoktak választani.

A legdélcegebb, a legdelibb férfit kiszemelték, s felvezeték a Triton városába.

Ott a piacz közepén körülállták a nép szüzei, szép hajadon leányai, festetlen arczczal, befonatlan hajfürtökkel, üvegszálakból szőtt tündéri ruhákban.

És akkor így szóltak a választott férfihoz.

— Te vagy ez évben a Teczkatlepoka Isten. A minden szépségek ura, a gyönyörök félistene, a hölgyek fejedelme. Minden virág számodra nyílik, minden ajk tégedet csókol. Akarsz-e Teczkatlepoka Isten lenni? elmulni, elveszni, meghalni a gyönyörben?

És ha a választott férfi szemei káp-

ráznak e tébolyító szépségek csoportozatin elbámulva, ha vére elkábitja fejét, ha azt feleli : „igen,“ akkor balzsamokkal felkenve, gyöngyruhába öltöztetve beviszik őt a Teczkatlepoka templomába, s ott él a kéj és mámor édes örültségében napokat éjeket. A nép hajadon leányai, azokkal a hosszú leeresztett hajfürtökkel látogatják őt egymásután, s midőn kijönnek tőle,— akkor hajfürteik le vannak vágva.

Azokból készül a várost átérő szőnyeg.

E mámor, ez édes álmok tartanak egy évig így.

És az év utolsó napján, az utolsó hajadonnal, kit akkor választ magának, megáldozzák őt a Triton gygásznak. Az élő bálvány elnyeli őket. És azután választanak megint újat.

Tiz közül megtörténik egyszer, hogy

a választott férfi szive kiállja e bűbajos látványt, e minden varázslatok közt a legellenállhatlanabbat, — mert mi igézőbb, mint a női bájok? s azt feleli a felhívásra : „nem!“

Akkor letépi róla arany köntöseit, és azt mondják neki :

— Mezetlenül jöttél a boldog világra, ugy menj át a boldogtalanabba. Nézd amott a hóval fedett hegyeket. Ott lakik a két szótalan lény : a puszta és a semmiség. Eredj oda. A hova az irtózat és fáradság miatt sem ember, sem állat nem közelit soha. Élj ott fagyban, nyomorban, egyedül. Kövessen, a ki szeret.

És ezzel gúnyolodva, a nők csúfoló hahotája mellett kikisérik a megtagadó férfit a város kapuján, melly a havas hegyek felé néz, s megátkozzák, hogy soha vissza ne jöjjön.

Az eltávozót rendszeren követi egy lény. Egy szelidebb, szemérmesebb hajdon a többi közül, ki dús hajfürteivel takargatja habruhája által rosszul rejtett termete bájait; ki vállára téve kezét a kiüldözött férfinak, vele megy az ismeretlen hideg világba a gyönyörök városából.

Mert e tagadó ígét nem mondhatja más, mint az igaz tiszta szerelem; a melly oszthatlan, mint az Istenség maga.

Illy való szerelem példája történik itt minden tiz évfordulóban.

A kigúnyolt, sárral hajigált szerelmesek azután eltűnnek a jégbérczek ködös, felleges tájékaik közé, s soha sem látja őket többé semmi emberi szem, hogy bánatukon, töredelmükön gyönyörködhetnék. Nem történt még soha, hogy visszakérezkedtek volna váro-

sukba. Ugy hiszi mindenki, hogy ott elfagytak, eléheztek, vadállatok szélylyeltépték őket, a nyomor sírba fektette.

Igy megy végbe a Teczkatlepoka ünnepélye évről évre, a midőn a Triton ordítása széthangzik mérföldnyi területen, a midőn megérzi az éhség napját, s a kéjben elhalt, megörült áldozatot felteszik a diadalszekérrre, melly aranyból van verve, s énekelve, zenehang közt viszik őt a halálra.

Ez ama férfi története, ki az arany szekéren fekszik.

A menet tovább halad; a bálványpapok után jönnek a nép hajadonai; koszorúzott fővel, lengeteg ruhával, az áldozat leánya ezüst szekéren vonatik közöttük.

E féltündéri, félpokoli jelenet után következnek a nép férfiai.

Minő férfiak! Görbe, elferdült termetek, előre csukló térdekkal, hajlott nyakkal, izomtalan karokkal, kiknek arczán semmi lélek, szemeikben semmi tűz; járásuk olyan, mint a mámorosoké, nyomoru, hervatag alakok. Ha van közöttük egy délczegebb, daliás alak, az mint csoda tűnik ki az egész népcsoportból; s valamennyinek arcvonásain, a szépen ugy, mint a rutakon van valami átkozott bélyeg, melly egy eltitkolhatlan vonásból áll az ajkak körül, amaz ismeretlen vonásból, melly a vadállatot, a daemont és az örültet jellemzi.

A legkiáltóbb tanubizonyság egy faj végromlásáról, ha női nagyon szépek, s férfiai nagyon rutak. Ott nem messze van a megoszlatás napja.

Végre a férfiak csoportjai után következik egy pokoli, észvesztő tömeg,

oly szörnyetegekből, miknek emberi nyelv még nevet nem adott. Állatok ember fejekkel, és emberi alakok undok állatfőkkel; rettentő megcsufolásai a szent természet isteni rendének: borzalom terjesztő közléplények az ember és a fenevad között; átkozott tanujelei az emberi ész örült hanyatlásának, minőre a mult kor történetei az ismert földön csak egy esetet tudnak emliteni a cretai minotaurusban.

A boldog szigeten ez Istent gúnyoló lények egész népet alkotnak, s a kik látják őket, nem is borzadnak már vissza képeiktől.

IX.

Egyetlen nagy gömbölyü ablak a kúptetőn vet világot a Triton templomába.

A rémalakok faragott szobrai középett, mellyek oszlopokul emelik a tetőt, a terem közepén ül az ösvilági csoda maga, kinek alkotásában a teremtőerő az ember idomot leginkább utolérte: a homo diluvii.

Ülve is négy ölnyi magas, lábait aránytalanul rövidek, mig hosszú könyökei térdein nyugszanak. Egész testét kékeszöld pikkelybőr fedi, millyen a tengeri kígyóké, melly a vénségtől

vastag ránczokat vetett. Arcza hasonlít az emberi arczhoz, a bőr világosabb kék rajta mint a test egyéb részein, s pisze, alig kiálló orránál fényesre megfeszül: homloka alacsony, lenyomott, szemcsontjai alól két kiülő szemcsillag mered elő, olly hideg mint a kö, a rubin fájó piros színével, melly körül fényes arany karika látszik mint a halaknál; szája ajkak nélkül, csak akkor látszik, ha felnyitja azt, s akkor szélesen elnyulik apró gömbölyü két füléig, miket vékony hártya takar.

Fejét fényes arany korona ékesíti négy felálló hegyes szarvval, derekát gyémántos himzett lepel övezi, melly alól hosszú fésü-gerinczes gyílfark nyulik le a trón alá kunkorodva.

Igy ül mozdulatlanul a szörny évről évre arany karszékében. Egyetlen jelensége életének, hogy szemeit lom-

hán alázárja, s évenként egyszer megéhezik, orditva eltátja száját, azután jóllakik és ismét elhallgat és egy évig csendesen marad, két kezét két térdére fektetve, s mozdulatlan szemeivel bámulva a többi köcsodákat; érzéketlen minden külbefolyás iránt.

Az emberek beszédei, a csöndes állati hangok, a körüle hangzó zene ép olly hallatlanok rá nézve, mint nekünk a csigák szerelmes suttogása, s az apró hangyák bölcs beszédei egymás között. Csak a vele egyrangú ős csodák hangjait érti ő.

A lomha szörnyeteg csak hangjában s ijesztő alakjában bírja minden erejét, egy gyermeket nem volna képes megölni, ha az szemébe merné mondani, hogy tőle nem fél; és mégis ugy reszket előtte az egész nép: szolgálait, a növényevő mammuthokat, megatheriont, igua-

nodont, szántóföldjei zsengeivel hizlalja, öt magát legjobb férfiai, legszebb szüzei vérével, és lábaihoz rakja bányái aranyát, tengerei gyöngyét, ligetei fűszerét és nevezi öt urának, Istenének, a ki nem egyéb egy elkésett öcsodánál, a ki túlélte a századokat, miket a természet élte határául szabott s tehetlen növényi tengődését átnyujtá egy más ivadék lakta világba, mellynek nemzedékei minden félszázadban elhalnak és újra születnek, a gyorsan élő, gyorsan változó, gyorsan élvező emberek világába.

A rut, kegyetlen ünnepély véget ért. A Teczkatlepokát és hölgyét bevitték a Triton templomába. A nehéz érczkapuk bezáródtak a háromszáz hatvanöt pap után.

A mi a templomon belül történt, azt soha sem látta senki a nép közül. A szörny ordítása hangzott néhány

perczig, azután minden elcsendesült; a kapukat újra kinyitották, s a kilépő főpap tudtára adá az egybegyült sokaságnak, miszerint a Triton hatalmas szavára aranyszegélyü felhő szállt alá az égből, az felvevé a Teczkatlepoka Istent, hölgyével együtt, és elrepült vele oda, a hol egy olyan boldog kéjekkel tele örökkévalóság vár reája, a millyen boldog volt ez az egy év, a mellyet eltöltött a földön.

A ki kétkedni tudott, megszámlálhatta a templomból kilépőket : háromszáz hatvanöten voltak; kettővel kevesebben, mint a hányan beléptek, s a templomon belül senki sem volt, csak a nyugodt, kömerev élő bálvány, nagy szája, rémszemei becsukva, mint a ki jóllakott és most aluszik.

X.

És most el az új isten-választáshoz.

Egy nagy amphitheatrumszerű tér fogadja be a város népét, négy emelet egymás fölött, ezüstözött réz oszlopokkal, mindegyik oszlop koronája egy madárfőn végződik, melly ezüst csövön át részegítő italt csorgat alá körülfutó medenczébe, az ezernyi ragyogó vizsugár, melly a húsz ölnyi magasból hull alá, búbájos ragyogványt ad a tér belséjének. A nép, melly a karzatokat elfoglalá, kicsapongó jókedvével szürcsöli e mámoresöt, mig a rut félelmei szörnyek alatt a medencze körül fekszenek

ugy iszszák a kábitó italt; mellyik nem gyözi tovább, fejét tartja a hulló nedv alá, ugy áztatja magát. Némellyikben meggyullad a kárhozatos szesz, s az bömbölve futkos keresztül a népcsorán; egy tüzokádó pokolbeli szörny!

A közép emelvényre a gyermekeket ültették, a kiket elhoztak ide, hogy lásanak jó példát, hogy vegyenek részt ez ünnepélyben, mellyet elmondani borzalom.

Középen tizenkét aranyozott lépcső-emelvényén áll a háromszáz hatvanöt pap; a lépcsők alján ülnek a zenészek, hosszú ezüst kürtjeikkel, üveg fuvoláikkal, a miknek lágyédes hangja felkeresi a szív minden rejtekeit, s ittassá teszi a lelket. Az emelvény négy sarkán illatos füstölők égnek, nagy metszett arany medenczékben, kábitó füstpárát hintve szét az egész sokaságra.

A papok intésére megnyílnak az amphitheatrum rostélyai, s miként hajdan a római circusok carcereiből a halálra szánt kiüzdöket, úgy vezetik elő azokból a két férfit, kik közül a nép egyet Istenének fog választani, hogy egy évig annak legdrágább kincsét, leányai szerelmét hozza áldozatul.

Két férfit találtak a papok kitünőnek a többi közül : egyiket az ichthiosaurus, másikat a megatherion papja fedezte fel; és most a nép fog választani a kettő közül.

Mindkét férfi sűrű fátyollal van letakarva, míg az emelvény lépcsőin felviszik őket, akkor a többi papok leszállnak onnan, csak a két főpap marad ott pártfogoltjaival.

A nép zaja lassu zszibongássá csendesül el, feszült figyelemmel néz mindenki a két leplezett alakra, kik

a négy füstölő kék felhői között állnak.

Most előlép az ichthiosaurus papja, s leemeli az első férfiuról a fátyolt:

— Lássátok és bámuljátok öt.

Egy hat láb magas irtóztató alak, arcza inkább fenevadé, mint emberé, torz szakállá, összenőtt szemöldei, tompa orra, széles felduzzadt ajkai iszonyu állati erőre mutatnak nála; széles vállain és vastag karjaiban idomtalan izmok látszanak dagadni. Az egész alak félelemgerjesztő. De öltözete ragyogóvá teszi sötét tekintetét. Köntöse tarka gyöngyökkel van himezve és arannyal kivarrva, sűrű kemény haját arany sisak szoritja arczához, mellynek taréja gyémántokkal és villogó topázzal van kirakva, baljában széles paizsot tart, mellynek széleiről csatában megölt ellenségeinek hajfürtei csüngnek; jobbja-

val öt lábnyi hosszú réz pallosra támaszkodik, mellynek széles lapja búbajos képekkel van teli vésve. Sulya fél-mázsa e fegyvernek.

A mint leleplezék a férfit, a nép örömkialtása hangzott fel egyszerre, melly elcsendesültével az emberszörnyek állati nyerítésében mult el.

Ekkor a megatherion papja lépett oda a másik alakhoz, s alácsúsztatva termetén a fátyolt, kiáltá a néphez :

— És most lássatok és hódoljatok.

A második férfi termetét nem rejté sem arany, sem gyémánt. Az idegenek egyszerű fehér öltözete volt rajta, melly deli alakját olyannak engedi láttatni, a minő valóban, idegen szépséget nem hazudva hozzá. Fedetlen fejét nem ékesíté más, mint gazdagon leomló hajfürtjei, s oldalának minden ékessége egy rövid kard volt, melly azt kívánja, hogy

a ki ellenségével akar beszélni, közel lépjen hozzá.

A pap szólott a néphez:

— Ime, idegen férfi ez; távol tengeren tuli országból, kit Triton hatalmas karja hajóstul együtt ide hozott. Szemeiben más tűz ég, szivében más vér lobog, miként a mi népünk szivében, orczájának tekintete előtt elhomályosul minden férfi arcza, a ki partjainkon született. Én nem szólok többet. Vannak szemeitek. Tegyetek választást.

A másik pap kiáltott:

— Ki akarja a bajnokot?

A néptömeg közül alig szállinkozott egy két koszoru a felhivásra, mit romlott izlésü hölgyek vettek le fejeikről, hogy a félvad herculesi alaknak hajítsák.

És midőn a megatherion papja kérdezé:

— Ki akarja az idegent Istenül?

Akkor egy vihar támadt hulló koszorukból, a delnök letépték fejeikről, kebleikről virágaikat, s diadalkiáltással szórták azokat mind az idegen férfi felé, hogy az egész amphiteatrum tere egy virágésötül öntözött kertté változott át.

„Öt, egyedül öt és senki más!”

A gyémántos, aranyos dalia haragos büszkén szállt le papjával együtt az emelvényről, nagy villogó réz kardját vállára vetve, s elkeserülten ült meg a legutolsó lépcsőn.

Az idegen férfi egyedül maradt papjával az emelvényen, ki a férfi szép hajfürteit illatos rózsakoszorúval fonta körül, diadalmasan üdvözölve öt:

— Légy üdvöz Teczkatlepoka Isten; légy üdvöz a szépek, a gyönyöradók nevében; te választottja a népnek. Im

vedd át birodalmadat minden szépségek királya, gyönyörök félistene, hölgyek fejedelme. A virágokat, a mik számodra nyilnak, a szemeket, a mik érted epednek, az ajkakát, a mik rád mosolyognak. Üdv neked Teczkatlepoka Isten.

A nép tombolva orditá utána az üdvkiáltást. Az amphitheatrum egy sötét szegletében pedig ott ült busan, lefátyolozott arczczal egy szomorú alak, egy reszkető hölgy, kezében az egy igaz Isten frigyládáját tartva és sohajtva nyögött magában.

— Óh Bar Noémi!

Bar Noémi nem hallá e gyöngye hangot; az üveg fuvolák zenéje, az ezüst kürtök lágy öszhangjai bűbájos, észháborító dallá olvadtak agyában a gyermekek kardalával s a szüzek énekével össze; Byssenia szava nem hangzott azokon keresztül.

A csábitó tüneményalakok ott tánczoltak el előtte, ködruhában, habruhában; szétbomlott hajfürteik ugy repkedtek szét a légben, villogó tűz szemeik jobban ragyogtak a napnál, annyi szépség, annyi gyönyör; ki ne vesztené eszét itt.

És a nyögő, fájó sohaj másodszor is hangzott újra.

„Oh Bar Noémi!“

És az ifjunak ugy tetszett, mintha könnyü borzadály reszketne át tagjain.

Mi volna az? Van-e szemed? Van-e szived? Volnának-e érzékid, ha itt kételkedni tudnál? Hogy ha száz év várna rád, nem odadnád-e mindannyit egy ilyen tekintetért, és az égi üdvöséget, a mi túl az életen vár, e látmány-nak birtokáért? Ezer meg ezer csábalak tánczol körüle bűvös-bájos tünde-kör-

ben, mindig többen, mindig szebbek, mindig közelebb, közelebb jönnek, arczát éri lehelletük, lelkét égetik szemeik, énekük szivét átjárja. Csak egy szó kell ajakáról, hogy elmerüljön e tengerben csupa merő édességből, hogy elveszzen a legédesebb halállal, melly nem egyéb, mint egy hosszú — hosszú csók.

A zene, az ének egyre varázslóbban hangzik, a füstölők bájillata mámorral tölti el a léget, a hófehér karok az Istenné emelt férfi vállait érintik már: midőn újra, harmadszor is hangzik a szó, még fájóbb, még keserübb.

„Oh Bar Noémi. Oh Jehovah Isten!“

Egyszerre felrebben ő. Mint ki álomból ébredt fel: csodálatos mély álomból, melly tagjait kötve tartá. Fejéhez kap, a rózsakoszorut letépi onnan s két-

felé szakitva, lábaihoz hajítja azt és dörögő hangon kiált:

— Én Isten nem vagyok! Egy az Ur, az Jehova!

A zene, a dal elhallgat egyszerre, mint mikor a hárfa hurjait kardcsapással vágják ketté, a bűbáj széllyel van törve, a csábító tündéralakok arczaivad furiákká változnak, az édes harmonia égrendítő zürhanggá válik; átok, gúny és undok kaczaj tölti el a mélységes tért s a félszörnyek bömbölése, nyerítése.

Ám ha ég föld reszket is az utálatos ziharban, nem reszket Bar Noémⁱ szive. Megtalálta azt a nevet, melly neki erőt adott elemek és harczok között, s kivonva kardját oldaláról, most áll ugy ott a tomboló néptömeg közt, mint egy Isten! Mint egy férfi, — a hol nincsen férfi több.

És szól az ellene támadó vad tömeghez, olyan hangon, melly túldörgi átkaik rikácsolását.

— Triton városa népei! Ti bálványimádó gyávák. Ti élő festett koporsók, kiket még életükben elhagyott a lélek halljátok szavamat. Az én nevem Bar Noémi. Védelmem az egy igaz Isten, kinek arcát nem láthatja emberi szem. Bátorságom az én erős kardom, melyet soha senki meg nem csufolt. Ime kimondom néktek, kik csufoljátok az Istent s csufoljátok annak nemes képességét, a férfit, hogy benneteket utállak és megvetlek s nincs kapuitokon belül sem agg, sem ifju, ki előtt szívem megrendüljön.

A szégyen és a harag elsáppadása terült el mindenki arcán. Másutt pirja van a haragnak, a szégyennek, itt fehér volt annak színe, mert Bar Noémi iga-

zat mondott, mert az egész nagy városban, a gyönyörök városában nem volt egy férfi, a ki föl merte volna emelni karját az idegen férfi ellen, a ki őket meggyalázta; mert úgy állt ő közöttük amaz emelvényen vakmerő arczával, kivont fegyverével, mint egy boszuan-gyal, a ki büntetni jött, nem emberekkel harczolni.

A gyémántsisakos dalia, azzal a széles, hosszú réz pallossal, azzal a herculesi termettel, ott ült a legalsó lépcsőn és fejét sem fordítá felé.

A papok, az öregek kétségbeesve rohantak hozzá, és nógatók, biztatók, hogy álljon fel és mossa le e gyalázatot az egész népnek arczáról: a férfi nem akart mozdulni; a kábitó kéjital még zsibbasztva tartá testét, lelkét. A gyönyörök bölcsei vesztükre találták fel mysteriumaiknak e mindenható nedvét,

melly a férfit megalázza, a szívet ellágyítja s a hősi bátorság helyett puha kéjvágyat önt a szivbe, hogy Hercules megszokja a tarka szoknyát és az orsó-pörgetést.

Végre uj italt hoztak számára, melyet a harczba menőknek szoktak adni. Erős ideglázítóital volt az, fenevadak tajtékjából, mérges fáknak gyümölcséből; mellytől vérszomj száll a szivre, olthatatlan. A harczital tüzcsepjei átjárták a férfi idegeit s most fölkel az, s körülhordá vérben forgó vad szemeit, s kiduzzadt ajkain a düh sárga tajtéka habzott; arczai türhetlen lángoktól látszottak égni.

— Ki az, ki engemet hívott? kiálta vad rikoltó hangon, melly hasonlatos a veszett fenevadéhoz, s nagy mellét előre feszítve széles nehéz pallosát megforgatá feje fölött, mint nádszálat, és sze-

meiből zöld tűz lövellt szét, és lábainak toppantása alatt lesüllyedt a kő a kemény földbe.

„Öld meg őt! az átkozottat, a rut idegent, a nép csufolóját! hangzott a karzatokról, s minden kéz oda mutatott a lépcsők tetején álló Bar Noémira; akit néhány percz előtt koszorukkal halmoztak el.

A viador böszült orditással forgatá meg feje fölött pallosát, s éktelen fejét megrázva, mint a vértzagolt oroszlán rohant fel az emelvényre.

— Triton segits! orditá az egész népség.—Csak egy elhaló csöndes hang a circus egyik oszlopánál sohajtá: „segits Jehova!”

Bar Noémi egy nyommal sem lépe hátra. Mintha ércből volna öntve ott azon az emelvényen, ugy várta ellenfe-

lét, s oda vetve magát bősziült csapása elé, visszavágott neki bátran.

A légben találkozott a két fegyver; nagyot csendült mind a kettő. A nagy széles réz pallos az óriás kezében markolatban hasadt ketté s a légben süvöltve magas ívben repült alá a nagy térre; az aczél kard Bar Noémi jobb kezében még csak csorbát sem kapott.

A nép hangja egyszerre ketté volt vágva. Ez országban nem ismerték a vasat, minden fegyver rézből készült, s im a karcu kékes fényü ismeretlen ércz az első csapásnál kettészelte a nagy vörössel ragyogó pallost.

„Jaj Triton, jaj!“

A viador megrettenve tartá Bar Noémi elé széles ezüst paizsát, mellyről annyi megölt ellenség hajfürte lógott.

A kard csendült, a paizs döngött, s a második csapás után két darabba kettéválva látta a nép az ezüst vértet bálványcsodák képeivel.

„Jaj Triton, jaj!”

Az óriás térdre bukott a csapástól, s csak nagy erős karját bírta maga elé tartani még; de Bar Noémi megragadta öklét egyik vaskezével, hogy csontjai ropogtak bele, s egy végső rettentő csapást mért ellene sisakjára.

A lesujtó aczél alatt szikrát hánytak a gyémántok és topázok, mintha villám sujtott volna. S mintha villám sujtott volna, ugy esett le holtan, hanyatt az aranyos emelvénnyről a nagy rengeteg óriás, holt szemeit szétmeresztve a nagy halálos éjszakában.

A megrettent nép arczra borulva omlott a földre; a papok megtépték

ruháikat, úgy vetették magukat Bar Noémi lábaihoz.

Alázatosan meggörnyedt fövel csuszott hozzá a megatherion papja és reszketeg hangon kérdé:

— Idegen népek Istene, ki villámokat viselsz kezedben; mit kívánsz tőlünk?

— Nőmet kívánom, kit tőlem elszakítottál, frigyládámat, mellyben Jehova parancsai vannak és azután el akarom hagyni e várost.

E szavaira hálakönyekkel szemében lépett elő Byssenia a rejtő oszlop mellől, s csókokkal halmozá el Bar Noémi kezét, azt az erőt, azt az állhata-
tost.

„Oh mi boldog nő!“ sohajtának a Triton városa delnöi, kiknek nem adott a gyönyör, büszkén mondhatni el magukról: „én férjem neje vagyok!“

Senki sem merte a városból eltávozó Bar Noémit gúnynyal, csufszággal háborgatni; a nép, melly odáig kísérte, fel sem mert nézni rá.

„Nem ember ő, mondának a papok, hanem egy idegen nép Istene, kivel nem bir emberi kéz. Egy mogorva, haragos, rideg Istenség, a ki nem illik a Triton városába. ÖrüljeteK, hogy eltávozott örökre!”

XI.

Száz érczkapuja volt Triton városának, mellyből a világrész minden tájaira kőből épített utak vonultak; csak egy kapuból nem vezetett sehova az út, melly a havas hegyek felé nyilt, a hol a semmiség és pusztaság láthatatlan Istene lakik, a hová a földi boldogságot megutált emberek szoktak elvándorolni a gyönyörök városából. E kapunak küszöbét is benötte a fű, nem igen tapossák azt le.

Bar Noémi vissza sem tekintett az elhagyott városra, a mig a hegyek alá nem ért. Ott, hol a délszaki növényzet

elhagyja a földet s helyet ad a szomorúbb erdőknek, hol a pálmák helyett fenyők kezdődnek, a legelső fenyőfa tetején ott turbékolt a szép tali madár, az arany-szárnyu galamb, s felszállt Bar Noémi előtt, midőn az a hegyek közé jutott, s miként előbb a tengeren, ugy vezeté most a bujdosókat erdők, bérczek kietlen honán keresztül.

Az önkényt termő fák, füvek elmaradtak itten, az a föld kezdődött, melly ingyen nem nyitja meg keblét, melly a rest fiunak mostoha anyja, mellynek szerelmét meg kell érdemelni. Ez a hely, a hova a paradicsomból kihozta Isten az embert, és megáldá őt, mondván: „veritékkel egyed a te kenyeredet!“ Hibáztak a hajdankor bölcsei, midőn ezt átoknak nevezték, áldás a munka, s a veriték az orczán a legszebb dísze Isten képmásának.

Bércz bércz fölé emelkedék; Bar Noémi és Byssenia mindig magasabbra hágtak, s kebleik szabad lélekezése érezteté, hogy itt közelebb járnak már az éghez.

Egy magasló szirtfokon leszállt előttük a galamb a földre, mintha mondaná nekik : „e helyen megálljatok.“ Az illatos pázsit körül fehér és kék csengetyü virágocskák bókolgattak az érkezők felé, a zöld bokrok közé sárga énekes madárka zengett eléjük szerelmesen, és az mind olly ismeretlen szép és új volt.

Csak most tekintte még hátra Bar Noémi. Az elhagyott táj mély sárga ködben feküdt alatta, melly halálszint adott az egész vidéknek, s mellyet semmi szellő nem volt képes fölverni onnan; a rónát ellepő városok magas tetőzetén, az óriás oltárokon égtek az áldozat tüzei, a nehéz sötétkék füst nem

birt fölvergödni az égbe, valami viszsanyomta azt a földre, s mint egy átokkal terhes felleg úgy állt az mozdatlanul a házak felett, körülfolyva a tornyok kupoláit s a bálvány mereven szobrait.

A távol látkörön csalóka délibáb üzé játékait, felfordított városok alakját mutatva az égben, tornyok és paloták, tetőikkel lefelé álltak a szédelő magasban, a pálmák koronáikkal megfordítva; egy pillanatban szertefoszlott minden és paloták, városok eltűntek az égről, a láthatár, a róna egész a Triton városa kapujáig egy tengerben uszott, mellybe a túlelmeledő fák, s a magas falak messzenyuló árnyékot látszottak vetni; a városok fölött vitorlás gályák úszkáltak.

Pillanatok múlva a tenger is elmult; a délibáb megszüntette játékait,

a láthatár kitünt, erdőivel, mezőivel s tornyos városaival újra.

Bar Noémi és neje bámulva látták e csodatüneményt, mellynek csodás jelentését csak az isteni titkokba látó lélek fejthetné meg, s kezeik összefonódtak önkénytelen, szívszerinti imára, hogy a mindenható Ur fordítsa el erős boszúálló kezét a tőle eltávozott népről s ne engedje az ő fenyegetését olly szörnyen betelni rajta!

XII.

Túl, a bércz másik oldalán egy másik világ terül.

Tizenegy havas orom csoportosul egymás körül, s a havasok lábainál népes falvak, szántott mezők, boldog nyugalmas hajlékok.

Azon boldogok laknak itt, kik a gyönyör világából eltávoztak időnként s felkeresték a senkitől nem óhajtott havasokat, a hol a pusztaság lakik, ott hazát alapítottak s századokról századokra felszaporodtak egy néppé, melly munkában, tisztaságban boldogul élte napjait.

Ör Semmi fény, semmi ragyogás nem volt ott, csak az arczokon; kincse senkinek más, mint a mit a szívben hordoz, s a legfőbb öröm a földön — a gyermekek fecsegése.

E bátor férfiak, szelid nők örömtel-ten fogadák az új jövevényeket, s köz erővel építének számukra kunyhóik so- rában kunyhót, kerítének számukra kertet, ellátták a legelső életszükségle- tekkel s segítségül voltak nekik legelső munkálataikban.

Midőn házuk, telkük rendben volt már, tüzhelyük melegen, ólaik barmok- kal ellátva, akkor felhívták őket a „leg- vénebb“-hez, a ki lakik a legmagasabb hegyek között, s onnan lát és ítél többi emberekre.

A tartomány ősz vezére olly kuny- hóban lakott, miként a többi nép s sem- mi sem különbözteté őt meg alattvalói-

tól, csupán csak bölcs szellemé, s színről színre ismerék őt még az apró gyermekek is, bárha bibort nem viselt.

Ott elmondá előtte Bar Noémi mindazon csodaeseményeket, a miket keresztülélt; csodás menekülését vitorlátlan, kormánytalan hajón egy távoli világ-részből; a szörnyjeleneteket Triton gonosz városában, istenitéleti harczát az óriás viadonnal, és azt a titkos tünényt az égen, melly a városokat felforditva mutogatá előtte.

Az ősz férfi feje mindig jobban aláhanyatlott Bar Noémi beszéde alatt, s midőn az utolsó jelenetet elmondá előtte, arczczal bukott az a földre és elkezdett sírni keservesen.

Bar Noémi megdöbbenve kérdezé az öregtől siralma okát.

Az öreg felelt neki könnyező szemekkel:

— A miket elmondál ifju, bizonyítják, hogy eljövendő az idők teljessége, mellyben az Ur ítéletet tartani eljő a világ fölött, s külön választja az igazakat a hamisaktól, és elvesznek a milliók a földszinéről és a föld elmulik alattuk, melly bűneiket nem bírja viselni többé.

És az agg keserűen siratta meg a világot, melly végéhez közelget.

Bar Noémi letörlé az öreg könyeit, s felemelé őt a földről.

— Ne sirj. Az Ur haragja megengeztelhető. Nemzetem történeteinek közt olvasám, hogy egyszer kimondá az Ur egy nagy világváros fölött kemény ítéletét, hogy elsülyedjen az, s elküldé profétáját a néphez, a ki tudtul adná annak, hogy ha bűnét meg nem bánja, elvesz városával együtt. A nép megtért, vezekléssel, bűnbánással elforditá

az Ur boszuló balkezét fejéről és megmarada. Másszor történt, hogy nyolcz várost elítéle az Ur, hogy földből kirohanó tűz s égből hulló tüzeső által megemésztesse azokat, és helyüket büzhödttenger foglalja el. E városok egyikében lakott egyetlen egy igaz ember, a ki Istent szívében hordozá. Az Ur tudatá e férfival rettentő ítéletét és intéte, hogy hagyja el a veszendő várost. Az igaz férfi leborula Isten előtt és könyörge : Óh Uram elveszited-e a jót a gonoszszal együtt. És akkor azt felelte neki Isten : „ha találsz Sodomában öt tiszta embert, megkegyelmezek azon városnak.“ Halld öreg, a mit Isten kimonda, meg nem másítja azt soha, mert az ő szava erősebben áll, mint az égen ragyogó világok. Azért azt mondom én neked : válassz ki néped közül négy férfit; a kik igazak járásukban, tiszták

beszédükben, kik soha meg nem ronták felebarátaikat, nem óhajták az idegen nejét, nem tagadták sem szóval, sem tettel az Istent. Én elmegyek velök Triton városába és leszünk abban öten. Öt igaz emberért nem hagyja az Ur elveszni a világot.

A vén megcsókolá Bar Noémi arcát és áhitattal monda neki:

— Valóban te vagy az Urnak profétája, kinek eljövételéről a hagyományok szólnak, mert e gondolatot az Ur sugallta szivedbe. Tulajdon négy fiam lesz az, a ki el fog veled menni. Lelkük, mint kristály, olly tiszta, és szívökben nincs félelem. Öt férfi megmenti a népet.

Azzal elővezetteté fiait az agg, és együtt megmosdának Bar Noémival égből hullott vízben, letérdelének az az agg elé, és az megáldotta őket.

Midőn megindultak az útra, Byssenia átölelte férje nyakát és kérdezé tőle :

— Hova indulsz?

Bar Noémi soha sem hazudott, de nejét nem akará búsítani, s azt felelte neki :

— A paradicsomba.

És igazat mondott, mert Triton városa gyönyörök paradicsoma volt.

Midőn odább mentek, Byssenia újra megcsókolá férjét és kérdezé :

— Ha a paradicsomba mégy, miért nem visesz engem is magaddal. Valót mondj, hova utazol?

Bar Noémi most sem hazudott, felelvén nejének :

— A pokolba.

Triton városa valóban az volt.

A nő azonban sirva borula nyakába s sirva kérdezé harmadszor :

— Óh férjem, óh Bar Noémi, hová akarsz te menni?

És harmadszor felele Bar Noémi, kezét az égre emelve:

— Isten szine elé!

És valóban Isten ítélőszéke állá ott, a hová³ők most indultak.

A szélső hegytetőre érve, a honnan a rónára lelátni, ismét fölmerültek előttük a fata morgana csodatünemény képei, a légben lebegő paloták, a felforgatott városok, függő kertek, csigatornyok, miknek szétomlása után sík rezgő tenger borita el hegyet völgyet, hogy csak a távoli ormok és a bálványok fejei látszottak ki a hullámzatos özönből.

— Isten jelentései ezek! szólt áhitattal az agg, s megáldá az öt férfit, hogy legyenek erősek Istennel harczolni egy világrészért és egy világrész népeivel az Istenért.

És Bar Noémi kezét odavoná ajkaihoz s rálehellve annak tenyerére, monda: — A kit te megáldasz, az meglegyen áldva; a kit te megversz, az meglegyen verve.

Az öt férfi így szállt le a havasokból.

Az agg pedig visszavezeté Byseniát kunyhójába és leányai közé vezeté őt, kik őt testvérekül fogadák, s midőn látá, hogy a nő titkon könyez eltávozott uráért, vigasztalva monda neki:

— Ne félj, vissza fog ő térni.

XIII.

A város messziről fénylett az esthomályban, mire az öt férfi a kapuhoz ért. Minden ház fáklyákkal és színes lámpákkal volt kirakva. A virágok ünnepe kezdődött ma, melly eltartott három napig. Ez idő alatt tele volt minden utca és háztető illatos virággal hintve, az oszlopok tarka füzérekkel bevonva, s egyik szobortól a másikig koszorukból füzött lánczok a téreken keresztülvonva.

A virágok ünnepe a szerelem ünnepe is, a rózsa, a tavasz, a virágos

mező a legerősebb csábitók. Ismerték őket a Triton városában is, s boldogoknak tarták magukat az emberek, midőn ez ünnep kezdődött : a rózsák, a virágok, a tavasz ünnepe.

A virágokkal behintett utczákon öt szomorú férfi halad keresztül, vállaikra vetve palástjaik, kezeikben hosszú dárda. A kik találkoznak velük, csodálkozva néznek utánuk. Triton városában nem járnak a férfiak egyedül e napon, mindenkinek van vidám társa. Sem fegyvert nem viselnek e napon e kapukon belől : bizonyára idegenek ők, a kik nem ismerik a szokást.

A virágok piacának közepén áll egy vén odvas olajfa, ágai a földig hajolnak már, s fényes sötét levelei ernyöt vonnak a törzs körül.

Az öt daliás idegent hívják minden házkapuban nyájas szóval, édes han

gon. Mosolygó arcz, csábitó szem néz rájuk a háztetőkről s az utcák kereszt-hidjairól virágot szórnak fejeikre.

Ők hallgatva és nem tekintve félre, jutnak el a vén olajfáig, ott letüzik dárdaikat: az öt dárdanyélre kifeszítik palástjaikat, hogy sátor alakul belőle és abba lefeküsznek nyugodni.

A város kíváncsi népe körülfogja sajátos sátorukat, eleinte csak suttognak, azután hívogatják őket, majd merészen szétválasztják a lepleket s kihívó szemérmetlen szókat intéznek hozzájuk.

Bar Noémi fölkelve nyughelyéből, kilépe a sokaság közé.

— Triton városa lakói, sokan vagytok-e itt e helyen?

A nép ráismert dörgő szaváról s ijedten tágita kört az ifju férfi számára.

Bar Noémi látta hullámzani a soka-

ságot a virágok terén: a hány fő, annyi koszoru.

— Menjetek a többiekért, és küldjétek őket ide, hogy hallják, a miket beszélek.

A tér, a háztetők megnépesedtek lassanként, és akkor felemelé szavát Bar Noémi.

— Triton városa lakói, halljátok, a mit hallanotok kell! Az Ur, az egyedül igaz Isten, a földek és tengerek ura mondja ezt ti néktek. Öt tiszta férfi jött ma várostokba, hogy feltartsa az Ur ítéletét, melly végveszélyt mond reátok. Nem évek, csak napok vannak számotokra hátra; mert betölté az időt bűneitek teljessége, s a holdakat nem fogja senki számlálni többé. Vetkezzétek le a vétket, hogy napjaitok sora meghosszabbuljon: hintsetek fürteitekre hamvat, és házaitek elé port, virágok

és zöld levelek helyett, mert bizony mondom, az Ur egyet int kezével, és nem terem a földön sem virág, sem zöld levél!

A nép hangosan kaczagott e szavakra. Az idegen nem tudja, hogy mit beszél. Mi kár érte! Olly szép ifju, s olly esztelen; ollyan erős és olly hideg.

A vigadók tánczoltak és énekeltek s hódoltak a virágoknak, a mik zöld ágon teremnek, és a hölgyek piros ajkain.

És ime azon éjszakán, mellyen Bar Noémi kiterjeszté átokerős kezét, jött iszonyu zugással a sivatag felől sötét felleg, számmal ki nem mondható sáskafajok voltak összegomolyitva egy felleggé; fekete, napot és csillagokat eltakaró gonosz tábor, melly a hová leszállt a földre, elmúlt onnan fű és virág; és jöttek sebesen mászva, erős hadsereg gyanánt hosszú szőrü, barna

hernyók, a mik ellepték a fákat, a mik átmásztak a házak tetőin, a mik csoportosan vándoroltak végig az utczákon, a hidakon, irthatatlan mennyiségben, azok elleptek minden fát, minden bokrot, s tövig, földig rágtak mindent, egy nap alatt olyan volt az egész tájék, mintha el volna perzselve : pálmák koronátlanul, erdők pusztán, lombok fosztva, minden fű fa letarolva.

Csak ama vén olajfa maradt zölden fényes kövér leveleivel, melly Bar Noémit és társait beárnyazta.

Harmadnap a felriadt nép ijedten futott a jövevények sátorához, s esdekelve kérte az átokmondó ifjút, hogy fordítsa el országukról az égnek im e csapását, ne éktelenítse el a földet.

Bar Noémi irgalmat érzett az elpusztított tájakkal s tenyerét égfelé fordítva, rálehell arra enyhén s még

azon órában erős szélvész jött nyugatról, melly felsepré a sáskákat s egész táborostul együtt belesodrá a tengerbe, ott vesztek el; egy éjszakai dér megölte a fák hernyóit, mind elhulltak; fű, fa kizöldült nem sokára ismét, s az emberek sziveiből elmúlt az első ijedtség, az első csapás szüntével.

A milly buján hajtott ki fű és virág, olyan buján tenyészett az emberi vad szenvedély is a szivekben. Ismét rakott asztalhoz ült a gazdag, a jövő év rovására dobzódott a renyhe szegény s kevély büszkeségében Triton városának népe megtagadá az öt férfitől a legsoványabb eleséget is, melly öröletlen magokból állt, s azt követelte tőlük, hogy hagyják el városukat; ha senki sem meri őket kiüzni onnan, kiüzi majd az éhség!

Bar Noémi haraggal nyujtá ki ke-

zét másodszor, s még el sem hangzott az átok⁷ ajkairól, midőn megzendültek az ég sarkai haragos csattogással, a nagy kék boltozat feketén elborult, a harsogó villám lecsapott a földre, s a haragos égből öldöklő jégeső vágott alá pusztító dühében, elpaskolva szerte az idők reményét, népek büszke döllyfét!

A második csapás elrémité boldog Oceania lakóit, siettek áldozatuk zsengeit odahordani az öt igaz férfi elé, a kik nem érintettek abból egyebet, mint az öröletlen gabonamagvakat, az Ur tilalma volt azon, hogy valamit meg-egyenek, a mi a vétkező nép tálaiban készült, fazekaiban főtt, kemenczéiben sült vala.

Az öt férfi imájára megszűnt az ég haragja, s a mint sujtoló kezét visszavonta az Ur, újra visszatért a szivekbe

az istentagadó dölyf; a nők újra kifesték arczaikat, bearanyozták szemöldeiket, felvették üvegből szőtt köntöseiket s jártak az utcán Istennel daczolva és gúnyolták az ifjakat, kik sátoruk alól ki nem mozdultak csábító hizelgéseikre.

A tér közepén, mellyen sátoruk fel volt vonva, állt egy roppant nagy szökőkút, széles márvány medenczével, minden hajnalban és alkonyatkor ott enyelegtek az ifjak szemei előtt e csábatündér alakok, habfehér termetüket locsolva a meleg nyártól langyított habokkal.

Bar Noémi eltakará piruló arczát előlük kezével, másik kezét undorodó mozdulattal tartá feléjük; és ez a mozdulat volt az átok.

Egy éjszakán megfordult az évszak rende: meleg hő nyárszak derekán hi-

deg fagyasztó szél támadt, melly végig süvöltött az országokon s megfordítá rendes útjából a természetet. Hol jeget nem láttak soha, a folyamra pánczél fagyott, s a megrettenő lakosok látták az égből aláhullani ez ismeretlen fehér pelyheket, mik elleptek erdőt, mezőt, utczákat és háztetőket, szemfödelet vonva az egész földre.

Hah! hogy hallgatott el a vigalom egyszerre! A szokatlan csoda napján az emberek magukba tértek, megbámulták a jeget, havat, a csodálatos zuzmarát; másnap pedig, szánokat készítettek és csengetyűkkel nyargaltak végig a havas utczákon vig dalokat rikoltozva, a hideg ellen prémes öltönyöket vettek, a jégből építettek átlátszó palotákat, a hóból készítettek czukros eledelet, s kinevették az ég haragját.

Bar Noémi intésére elmúlt a har-

madik csapás, a nap melegen sütött újra, jég és hó elolvadt, vízzé lett, a föld újra kizöldült megint.

A csapások harmadika sem javítá meg a népet. Kaczagták már az öt ifjut, s még ők hívták fel Bar Noémit, hogy tegyen még velök több csodát, az élet úgy is olly unalmas illy egyformán!

Jaj a népnek, a hol már a gyermekek életunalomról szólnak.

Bar Noémi még egyszer szóla hozzájuk.

— Triton városa lakói, és ti, kik Oceania földén laktok, halljátok és beszéljétek el egymásnak; ime bocsát reátok az Ur kegyetlen csodát általam, hogy megtérjetek és megjavuljatok abban; az első hét napon megrontom a vizeket, a másodikban a földet, a harmadikban a levegőt, hogy a mi élet volt eddig, az halál legyen ezután; a

mi anyai kebel volt eddig, legyen ezután sir gyomra. Három hét alatt térjete meg Istenhez, a ki jó a jóknak, de irtóztatós boszuálló a gonoszokra.

Az örült nép kikaczagta jósszavait, s gúnynyal kiáltott rá vissza :

— Tedd, a mit tudsz!

A nehéz átok legelőbb a folyóvizet érte. Valami apró zöld bogár lepte el a folyamok felszínét vastagon, melly undorító szaggal mérgezé meg azokat, minden állat, a mi azokból ivott, kinlodva hullott rakásra, a halak felfordulva jöttek fel a viz színére, a hab büzhödten hányta ki azokat kétfelül a partra; azután a fúrt kutakban vészett meg a viz; ize elkezdett sós, keserü, émelygös lenni, a szökőkutak sugarai elhomályosodtak az iszaptól, mellyet a föld alul hoztak magukkal, s minden viz elveszté friss hidegségét, valami

émelyítő lágymelegség rontá azt meg, hogy a szomju állatok iszonyodva fúttak hozzá s halálos aggodalommal bögttek fel az ég felé. Több eszük volt, mint az embereknek. Ezek kaczagták a csodát; ha a víz elromlott, annál édesebb volt a bor; minden ember bort ivott hát, részegítő méregitalt, még a nők és gyermekek is. Az ember szive kemény volt.

Szállt az átok másodizben a tápláló, élő földre; iszonytató félelmében, az Ur kezét megérezve, elborzadt, elbágyadt a föld; száraz, kemény repedések szaggatták meg fájó felszínét, s a belső kín miatt kékes penész s terjedő sárga sömörök lepték el a hantokat, a sziklákat és a fák sima kérgeit. Kór, nyomorék lett a termő föld, fübe fába elterjedt szörnyü baja, az édes gyümölcsök helyén soha nem látott pöfeteg, mérges gilva,

undok üszögtestek termettek, a gabona kalászában korommá vált az érett mag; a szőlő elfonyadt, összerohadt tőkájén, a méztermő nádat sűrű moszatok lepték el, a kenyéradó gyökerek gumói megbüzhödtek a föld alatt s átkot termettek áldás helyett, beteg volt minden zöld növény az Istennek átka miatt; csak az embernek nem fájt az. Oh az ember-sziv kemény!

Harmadszor szállt az átok az éltető levegőre; sűrű átlátszatlan gőzök szálltak alá a vidékre; feketén, barnán, sötéten. A nap nem látszott ki abból, a nappal az éjszakához lett hasonló; a gonosz veszett köd szaga elülte a melletket, s rosz köhögést, fojtó lélekzetet okozott. Az utczákon nem lehetett járni többé, a falakról csorgott a nedves nyirok, s a nehéz, sűrű fellegek, mik máskor az égen jártak, az emberek feje fö-

lött, most mind ott jártak a földön, végig uszva az utczákon, áthömpölygve a mezőkön, a házakon : borzalom volt azt elnézni.

„Nosza sipok, nosza kürtök! most daloljon a ki tud! Hogy ha ott künn nem süt a nap, annál jobban ég a fáklya, hogyha felhő jár az utczán, annál nyájásabb a pohár; hogyha olly rövid az élet, annál jobban kell sietni; hogyha ugy is jön a halál, minden kék, gyönyör poharát fenékgig üritve találja.“

Ezt a gondolatot mondák Oceania minden házában, s az öt férfihoz az olajfa árnya alatt senki sem ment Isten irgalmát keresni.

Bar Noémi elbusultan látta az örült tombolást, a vesztébe vakon rohanó népet, s keservében gonosz átkot mondta rá.

— Minden, mi embernek kedves,

legyen tinektek rémület, az édes legyen keserü, étel-ital méreg legyen, az álm legyen rémlátás, a hol örömet kerestek, találjátok a bánatot, a csókból támadjon fekély, a mosolygó ábrázatot verje meg undok kelevény, s a gyönyörből támadjon utálat rátok!

És a midön hét nap mulva a fellegek szétoszoltak s előjöttek Oceania lakói, visszarettentek egymástól. Himlők, fekélyek rutiták el az arczokat, orrok, ajkak eltűntek az ábrázatról, hajzat kihullt, test összegörnyedt. Isten maga törle le saját képmását azokról, a kiket megbánt, hogy teremte.

Az ég pedig, melly e világrészt befedte, olly sápadt volt ezután, ollyan sárga; a kékszin eltűne róla, el a napnak ragyogása. Délben is bele lehetett nézni annak sápadt tányérjába s megszámlálni a foltokat benne.

Ám még ez sem volt elég.

Egyik embernek nem volt mit csufolni a másikon. Mind egyforma rutak voltak már, azt is el kelle feledni. A gúny még kiáltóbb vala így; a dacz még irtózatossabb.

Pedig a házi állatok nem ismertek már gazdáikra, a szelidített, szoktatott párás nép szökve hagyta el a városokat s kinzott aggodalmas előérzettel menekült a hegyek felé. Az ebek és a kis sárga énekes madárkák csoportonként hagyták el a városokat s siettek a havasok felé; ott is fogadást tettek egymás között, hogy szólni nem fognak soha, az ebek nem ugatnak, a madárkák nem énekelnek, nehogy megutált gazdáik értük találjanak menni.

Helyettük holló és farkas lepte el a városok kerületét. Ezek a sirásó vadak ott tartottak nagy tanácsot, elhatároztak

va egymás közt, hogy osztozzanak meg az emberek örökségén?

Öket elérte rossz sorsuk.

Bar Noémi nyolczad izben emelte fel átkos kezét és monda, szomorú hangon :

— Legyen halál. . . .

S jött az idézett angyal, a szörnyű Malach-Hamovez angyal, azzal a kétélű lángpallossal, melly seregeket öl, melly előtt nincs mélyen, nincs magasan rejtve senki, és elkezdé szörnyű munkáját először a kicsinyeken.

Egy napon eltűnt minden élő bogár a föld színéről. Mintha itt volna az ősz, melly őket magával viszi.

Más nap a kigyók, teknősek jöttek elő odúikból, elveszni azátkozott napfényen, ott elfeküdtek a városok kapui előtt.

Harmadnap lehullottak a légből a

szárnyasok, a háztetőkről aláfordultak meredve, az utczákat ellepék hulló testeikkel. A farkasok látták társaikat, a hollókat megdermedni, s nem volt bátorságuk hozzá, hogy hulláikhoz nyuljanak, hanem inkább oda sereglettek mind a városok kapuihoz, s féltükben ott üvöltöttek, mintha kérdenék az embert : nincsen-e, ki segítséget adjon?

Negyednap az emlős állatok pusztultak el, ott nyujtózva az emberek lakainál. Nem maradt élő a földön, csak az ember egy maga és az ösvilági szörnyek.

És még ez sem döbbsenté meg őket! nem rémültek meg e szörnyü egyedüllettől; — minden állat elveszett már, csak ők és bálványaik éltek.

Még lett volna idő, még voltak napjaik hátra. Még nem mondá ki rájuk Isten legrettentőbb ítéletét. Bevárták azt.

A halál gyászangyala elkezdte szörnyü munkáját a lelkét megtagadó fájban. Valami iszonyu betegség járt városokról városokra, az emberek elhullottak segélytelen, menthetlenül; egy rövid óra véget vetett az életnek, ma ifju és büszke alak, holnap csendes fekvő halott. A sir több volt már, mint a ház, s az élők nem elegenden eltemetni a holtakat.

Egy jajkiáltás volt az egész ország! Tartományról tartományra szállt a sirás. Az emberek fetrengve heverték a porban.

Miért a porban? Porban lakik-e az Isten? Nem égben kell-e őt keresni? Ah, ők nem nézhettek oda fel, nekik csak bálványaik számára voltak imáik. Azt mondák: ezek a mi Isteneink. Mi őket emeltük magunk fölé! És senki nek sem volt bátorsága, hogy meg-

mondja nekik : szálljatok le az oltárok-ról, ti föld csodaszülöttei, a többi por-nál rosszabb por; s adjatok helyet az Istennek, a ki egyedül **Ur!**

E helyett a félelem és irtózat ádáz kétségbeesésében dühösen rohantak az olajfa ifjaira s méregbe mártott fegyverekkel fenyegeték Bar Noémit, a minden rossz okozóját, halált orditva fejére.

— Nyolcz csapásra meg nem tört nép! im érezd a kilenczediket! kiálta az Isten haragjának küldötte s lábával az álló földet megdobbantá.

És im a kemény föld reszketni kezd az ádáz tömegek lábai alatt. Előbb csak mint a távoli szélzugás hallatszott a mélységből; majd mintha óriás szekér gördülne végig ott alant megrázva a palotákat, a mik ott fenn építve vannak.

Irgalmas ég és föld !

Valami haragos szellem, a ki oda alant lakik, ki akar börtönéből törni, s megrázza a föld alapját, összetöri a hegyeket s szikláikat aláveti a síkságra.

A föld szine, mint a tenger, úgy hullámzik; a legnagyobb ős pálmafák koronáikkal jobbra balra csókolják az ingó földet, és a tornyok és a bástyák kettétörve omlanak le.

Ki tartja meg az aranyos palotákat? Ezer oszlop, jobbra balra dülve omlik. A büszke arany kúp utána hull, eltemetve lakosait; a kapuk óriás koczkái a földre le vannak vetve, a bolthidak az utczák felett cserepekben fekszenek a romok között. Por és cserép, a mi dics és ragyogvány volt!

A bálványok templomaiba futó népet a romok zúzták agyon, a mámor-ittas bacchanaliák házai eltemették tit-

kaikat, a gyönyörök buvhelyein ott veszett a vétkező.

A nép megrémülve futott a Triton bálvány elé, ki minden bálványok feje volt.

A templom nyolcz fala szétomolva feküdt a téren, az ezüstből öntött bálvány felfordulva, arczczal a földre borulva. Az élő bálvány maga pedig ott ült trónusában, most is olly mozdulatlanul miként máskor, csak nagy kerek rémszemei látszottak forogni agyában, mintha bámulnák a napot, melly olly régen el volt tőlük zárva.

A nép oda veté magát a szörnyeteg lábaihoz. Kezeiket fejükre kulcsolva, s üvöltve kiáltának hozzá :

— Óh Triton, segits!

A szörnyeteg maga is érzé lábai alatt reszketni a földet, s ott, a hol bal oldalán a pikkely-bőr alatt meglát-

szott a szív lassu dobbanása, az idegen félelemtől élkezde az sebesebben lük-tetni, s a szörny felállott helyéből, az égre emelve iszonyu fejét magasan; mint egy torony ugy állt a nép között.

A bálványimádók ujjongatva kiáltának:

— Hah! a Triton-isten felállt! A Triton meghallá szavainkat! A Triton harczolni fog az idegen Isten ellen! Most mutasd meg arczodat idegen Isten és remegj a Triton előtt, ki nek termete hat öl magas és keze erősebb, mint a villám!

E káromkodás elhatott az öt igaz férfi sátoráig. Akkor Bar Noémi széllyel szedeté a sátort; palástjaikat magukra vették az ifjak, a dárdákat kezeikbe s megindulának merészen, hogy a Triton hívására megjelenjenek a mindenható egy Isten nevében.

Ott megállíták őket a papok a csodaszörny színe előtt, s mondának nekik:

— Im a Triton-isten felállt a mi védelmünkre és kinyujtá erős kezét, és megnyitá száját, mellynek hangja erősebb a mennydörgésnél. Ti idegen átoktevők boruljatok elötte porba, vagy várjátok magatokra haragját, melly titeket Isteneitekkel együtt elront!

Bar Noémi szívében emberfölötti lelkesülés lángjai kezdtek hevülni. Körüle álltak ezernyi ezer csoportok, elötte az éktelen óriás csoda.

És ő szóla mindazokhoz messzire eldörgő hangon:

— Por lakói, por imádói! Kiket sem áldás, sem átok, sem a jó, sem a rossz napok meg nem javítottak. Legrutabb férgek a földnek! Im én elbocsátom a tizedik csapást reátok, hogy ne legyen,

a kihez imádkozzatok többé. Tehetetlen szörny, förtelmes csoda, hajolj meg annak nevére, a ki tégedet alkotott, s ki téged ismét összetör; s térj meg a te uraidhoz, a porok férgéihez.

Ezt mondva megcsóválta feje fölött nagy zugással az éles kópját s elhajtá azt a szörnyetegre.

A kopja süvöltve repült a papok fejei felett, s ott, hol a szörny bal oldalán a szív lüktetése látszik a pikkelyes kemény bőrön, átfúrta azt s rendülve megállt szívében.

A bálványszörny rettenetes ordítással bukott arczra, fekete vért okádva eltátott torkán, s farkával paskolva a földet, s körmeivel feltépve a rakott köveket maga körül.

A nép első rémületében Bar Noémi és társai kimenekültek a sokaságból, s midőn eszökbe jutott amazoknak, hogy

a bálvány megölését üldözzék, az Ur megrepeszté a földet szélesen a futók és üldözők közt, s kék lángokat támaszta a mélyből és fojtogató pokolfüstöt.

Az öt férfi épen jutott el a tizenegy havas között fekvő hazájába. Bar Noémire nagy öröm várt megérkezése napján. Neje fiat szült neki, apjához, anyjához hasonlót.

És ez nagy vigasztalás volt a többi választott népnek is, mert ez által adá tudtul az Ur, hogy a hol ártatlan csecsemő született e napon, az a föld nem veszhet el haragja miatt.

A vének vénje megérté Bar Noémi ajkairól a történeteket, a betöltött csapásokat. A tizenegy havas között semmit sem éreztek azokból : itt meleg nyár, vidám nap honolt, tiszta lég, zöld mezők, vidám patakok, itt élt és örült létének a légben tánczó bogártól az

emlős állatig minden, s áldás volt fűben és fában.

A vénnek vénje, megtudva a legrosszabbat az öt férfitől, elrendelék hiveinél, hogy kik a völgyekben laknak mind szedjék fel legféltettebb javaikat, hajtsanak el magukkal minden élő állatot, s vonuljanak fel a magas hegyek közé, oda építsenek hajlékot. Az égnek majd gondja lesz rá, hogy az örökhó elmuljon onnan, s helyet adjon fűnek fának, a mi embert véd és táplál.

A Triton még azután három napig kinlódott kapott sebében, a mig megbirt halni, s ezredéves életét elvérzette ott a porban. Három napig hallatszott rémordítása egyik hegyláncztól a másikig, mint egy tartós mennydörgés, s e rémszóra előjöttek odúikból a föld többi ős szörnyei; a barlanglakó alvilági csodák, miket csontmaradványaikban bá-

mul most a késő világ; a rengő föld ki-
zavarta őket sok százados álmaikból,
s előjöttek, idomtalan alkatukkal, szar-
vas, agyaras fejükkel, pánczélos sötét
testükkel rémiteni a világot.

„Meghalt a Triton-isten, nincs többé
Isten a földön! ez örült kiáltás hang-
zott végig az országban. Csak a hava-
sok Istene él még. Menjünk rajta, öljük
meg azt is! Ő se legyen!“

És az ádáz milliók fegyvert fognak
kezeikbe, hogy megtámadják az Istent!
az ezernyi rémállatok fogaikat, szarvai-
kat köszörülték, s csörtetve rontottak
a havasok ellen, a mammuthok utat
törtek az öserdőkön keresztül, hogy el-
tiporják a havasok nemzedékét.

Egy égostromló kiáltás viszhang-
zott a messze földön, minden megbo-
molni látszott, még a fák és füvek is az
éggel harczolni kezdtek; a pálmafák

levelei kimeredtek egyenesen, fel az égre, mint szál kardok, s minden fű és falevél hegyét mutatta felfelé. Az ingatott rázott ormok meghasadtak hegyeiken, s eddig nyugodalmas bérczek tüzokádó ajakkal szólaltak meg az ég ellen, lángot és égő köveket hajigálva a magasba istentelen lázadással; a föld száz helyen megrepedt, s bűdös mocsárt, fekete undok iszapot okádott ki önmagára; az erdők lángba borultak s vérszinre festék az eget. . . .

Csak a havasok bércei maradtak most is fehéren és nyugodtan.

Midőn a lázadt milliók hada, s a szörnyek rémalakjai megrohanták a megtagadott Isten földét, körülfogta azt egy villámterhes felhő, mellynek csattogása felül multa a rémek csatazaját, melly lobogó nyilaival szórt retentő halált az ég ellen támadt népre,

s verte azt tűzostorával három nap és három éjjel.

A belül lakozó nép imádkozott és magasztalá az Istent nyugvó hajlékai alatt, csak messziről hallgatá a rettentő csaták zaját.

Harmadnap elnémult minden.

A felhők eloszoltak a légben, s a mint a havasok lakói szétekintének ormaikról, egy sik tenger terült körülötük; — csendes néma vitzükör, mellynek messze láthatásával a pusztá ég érintkezett hegyek, völgyek, tartományok, hova lettek? hova tüntek?..

Maga a tizenegy havas is hullámokkal volt körítve, s tizenegy szigetté vált. Együtt egy tömegben mind több ezer lánnyival alább sülyedtek csendesen; s a melegebb alsó légkör leolvasztá ormaikról az örökhó rétegeit, s ottan támadt új élet és új tenyészet. A legelső

tiszta folton, melly a hó alól kibarnult, az Isten dicsőségére, szabadulás emlékére egy hársfát ültetett Bar Noémi, annak árnya alatt építette fel gunyhóját, s mennél nagyobb lett a lombsátor, annál nagyobb lett a család, s az Isten áldása rajta.

E tizenegy hegy csoportja a Canári szigeteké.

A nagy Oceániából csak e hegyek maradtak meg.

Alkotásuk, partjaik tanuskodnak róla, hogy e szigetcsoport csak egy elmerült világnak emlékül megmaradt vége.

Későbbkori felfedezőik csodálkozva tapasztalák, hogy e félreeső szigeten egy saját népfaj lakik; alakjára szebb, erősebb, mint az ismert nemzetek. Szabad lelkű és erényes; egy láthatlan Istent imádó, szerelmében szüz,

életmódjában egyszerű és sorsával elégedett. Halottjait bebalzsamozva rakja el sirüregékbe, mert a feltámadásra vár s művészetet, irást ismer, a mi máséhoz nem hasonlít.

E szigetcsoporthoz, csendes boldog emberein kívül, van még két csodás lakója; az ebek és a sárga verebecskék.

Különös, hogy azon helyen mind e két állatfaj néma. Mintha most is fogadásuk kötné őket, hogy nem fognak megszólalni Oceania földén.

Ha pedig kihozzák őket onnan; hangjaikat visszakapják. A kis canári madárcák, e szelid, kedves, játszi éneklők innen jönnek, ez eredeti hazájuk.

Nálunk ismét olly szépen, olly szerelmesen tudnak énekelni, mint hajdan a Triton buja városában, s nem egy ábrándozó szív andalog el dalaikon, és nem tudja, hogy mit érez?

A Bar Noémi ültette hárs most is áll még a ferroi szigeten, mellyről a földtudósok az első délkört számítják; száz hatvan láb körülete a két ezred-évet élt szent fának, s lombjai alatt egy egész nemzedék pihen. Mint az utazók beszélik, e fa lombjai szívják magukhoz a levegőég gőzeit, s cseppekben hullatják alá a földre, a vizszegény szigetet úgy öntözve napról napra. A lakosok most is szent fának tartják azt.

Europa és az új világ között most egy nagy üres tenger-végtelenség terül, akárki tekintsen oda, nem tagadhatja meg, hogy ott egy egész világrész hiányzik.

Plato leirta azt, Solon megénekelte, az arabok regéket mondanak róla, a carthagoiak megtiltották felőle beszélni, mert igaz volt létezése.

Most vitorlák repülnek fölötte.

De gyakran, midőn szélcsend van a tengereken, midőn a mélézó természet elábrándoz a multakon, a melegtől át-fült légben megjelennek a csodás tüne-mények a hajós szemei előtt : a sáppa-dó láthatáron paloták és városok képei emelkednek föl, tornyaikkal aláfelé for-ditva, pálmaerdők koronáikkal lefelé. Csodás, nagyszerű alakok, a minők már nem léteznek, merészen halmozott csar-nokok utánózhatlan művei, ott libeg-nek, ott változnak a bámuló szemei előtt, míg egy támadó szellő szét nem fuvalja azokat s a lengő hajó körül nem látszik más, csak a végnélküli tenger....

Heckenast Gusztáv,

pesti kiadó-könyvárusnál megjelent és minden hiteles könyvárusnál kaphatók:

Jókai Mór legujabb munkái!

A MAGYAR NEMZET

TÖRTÉNETE.

JÓKAI MÓRTÓL.

Pesten, 1854. (IV, 352 lap, nagy 8-adrét.)

Ára füzve 2 ft. pengő. — Postán küldve

2 ft. 20 kr. pengő.

Tartalom: A nemzetbölcső. Az új haza. Attila. A legszebb halál. Új rokonok. Magyarvár. A testvér népek. Az ősi vallás. Árpád. Az első csaták. Lehel kürtje. Gyász magyarok. Az amazon. A szent tűz és a szent víz. A testvér harczok. A magyar korona. A boldogságos szűz. Szemet szemért. Fejedelmi párbaj. Harczvér nélkül. A korona és kard. Békében nagy király. A háromszor koronázott király. A királyi remete. Szent László. Könyves Kálmán. Az aradi vérnep. A trónkövetelő. Orosz és görög szomszéd. Gertrud. A jeruzsálemi hadjárat. A tatárfutás. Sajó. A tatárfutás után. Az elhagyott testvérek. Az első habsburgi szövetséges. Kun László. Miczbán. Az utolsó Árpád. Idegen királyok. Trencsini Csák Matyus. Zách Klára. Nápolyi Endre. Nagy Lajos. Három tengerpart. Két korona egy főn. Veszélyes rokonok. Nő királyok. Király halál. Első csaták az ozmánokkal. Hussíták. Cilley Borcsa. Hunyady János. Skander Bégh. Várna. Nemzeti önkormányzat. Rigómező. Giskra. Cilley.

Konstantinápoly eleste. Uj csaták. Hazaárulók. Nándorfejérvár. Hunyady László. Néperedetek mondái. Mátyás megválasztása. Az utolsó cseh hadak. Az ifju király. A kormányzó szakácsa. Előkészületek a harczra. Vlad vajda. A cseh rablók. Mátyás király és a magyar korona. A zsebrákok. Erdélyi zavarok. A cseh háboru. Mátyás és a lengyel király. Mátyás és a rablórak. A lengyel hadjárás. Szabács ostroma. A kenyérmezei diadal. Dzsem herczeg. Mátyás Bécsben. A szultán követei. Mátyás halála. Mátyás után. Dobzse László. Mátyás özvegye. Dózsa György. Második Lajos. Szelim fogadása. A szabácsi hősök. Ur nélküli uralkodás. Belgrád eleste. A rákosi országgyűlés. A hatvani országgyűlés. A kalandos urak. Az utolsó évek. A mohácsi vésznap.

VÉRÉS KÖNYV.

CSATAKÉPEK.

Irta

Jókai Mór

Három kötetben. Pest, 1855.

Tartalom: I. kötet. A khámok utóda. — A tábornok és az asztrálszellem. — Szinope. — A basi bozuk.

II. kötet. A bajadére. — A gyerkőcz. — Drága föld. — A veszélyes sakkjáték. — Álma. — A kerész a csatatéren. — A sérthetlen. — A rossz hely.

III. kötet. Az amazon. — A fegyvertelen. — A bojár leány. — Az akh-tiári fogoly.

Ára 3 ft. pengő. — Postán küldve

3 ft. 20 kr.

A MAGYAR ELŐIDŐKBŐL.

Irta

Jókai Mór.

Pest, 1855. — Két osztályban. Ára füzve
1 ft. 40 kr. p. — Postán küldve 2 ft. p.

Tartalom: Egy bukott angyal. — Az üstökös
utja. — Mahizeth. (Lappón ősmonda.) — Másik haza.
— Bacsó Tamás. (Magyar historiai novella.) — A
tor. — A fehér leány. — A kinyujtott kéz. — A há-
rom tanu. — Rozgonyi Czeczilia.

VADON VIRÁGAI.

NOVELLÁK.

Irta

JÓKAI MÓR.

Két kötetben. Második kiadás. Pest, 1852.
Ára füzve 2 ft. pengő. — Postán küldve
2 ft. 20 kr. pengő.

Tartalom: I. kötet. Márcze Záre. — Házassá-
gok desperátióból. — Sonkolyi Gergely. — A nepean
sziget. — A gonosz lélek. — A nyomorék naplója.

II. kötet. A büntárs. — Az átkozott ház. — A
serfőző. — Az aegyiptusi rózsa.

A megrendelések minden hiteles vidéki könyv-
árushoz, vagy alulírt kiadóhoz intéztethetnek.

Heckenast Gusztáv,

pesti kiadó-könyvárus (baráttér, himző
és kalaputczai szöglet, 1. szám.)

HELVETIAE FLORAE

1845

Part. I. — Florae Helveticae. —
1. Helvetiae. — 2. Helvetiae. — 3. Helvetiae.
— 4. Helvetiae. — 5. Helvetiae. — 6. Helvetiae.
— 7. Helvetiae. — 8. Helvetiae. — 9. Helvetiae.
— 10. Helvetiae. — 11. Helvetiae. — 12. Helvetiae.

YAMIN VIBAGAI

1845

Part. I. — Yamini. — 1. Yamini. — 2. Yamini.
— 3. Yamini. — 4. Yamini. — 5. Yamini.
— 6. Yamini. — 7. Yamini. — 8. Yamini.

— 9. Yamini. — 10. Yamini. — 11. Yamini.
— 12. Yamini. — 13. Yamini. — 14. Yamini.
— 15. Yamini. — 16. Yamini. — 17. Yamini.
— 18. Yamini. — 19. Yamini. — 20. Yamini.

— 21. Yamini. — 22. Yamini. — 23. Yamini.
— 24. Yamini. — 25. Yamini. — 26. Yamini.
— 27. Yamini. — 28. Yamini. — 29. Yamini.
— 30. Yamini. — 31. Yamini. — 32. Yamini.

